

RÖVID KÖZLEMÉNYEK

Nagy kócsagok (*Egretta alba*) a fülöpházi Kondor-tavon. 1972-ben 10—15 nagy kócsag tartózkodott a szikes tó nagy kiterjedésű nádasában. Tél kezdetén is sokáig kitartottak: december 18-án még 4 példány volt látható.

Dr. Marián Miklós

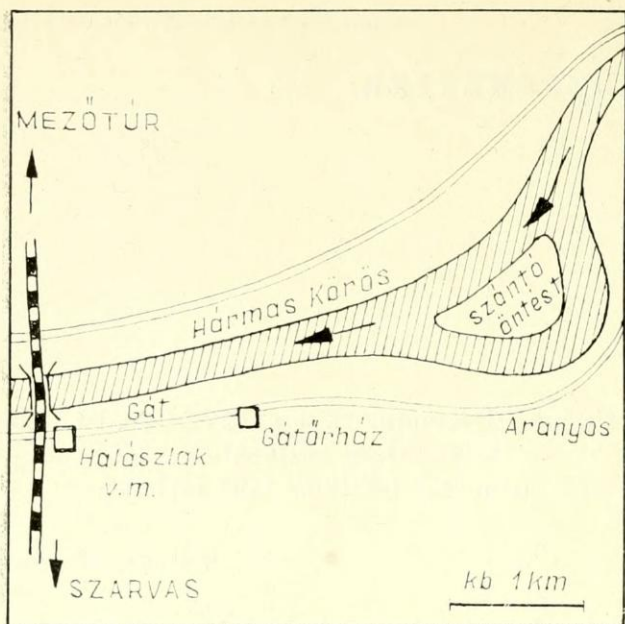
Kis kócsag (*Egretta garzetta*) és üstökös gém (*Ardeola ralloides*) fészkelése Tizasüly mellett. Ez év tavaszán a Tizasülyi ÁG halastavain végzett megfigyelések közben feltűnt, hogy a területre nagy számban járnak szürke gémekek és bakcsók, de esetenként kis kócsagok is táplálkoznak. A környékbeliektől szerzett tájékoztatás alapján 1973. május 13-án meg is találtam fészkelőterületüket, mely a Tisza jobb partjának árterében, Tizasülytől É-ra 6 km-re, egy kb. 21—22 ha kiterjedésű, igen öreg (10—100 év), zömmel ezüst nyár állományú ártéri erdőben található.

A fészkelő fajok létszámának pontosabb megállapítására, máj. 25—26-án feleségemmel, SZENTENDREY GÉZÁVAL (Szentendre) és FATÉR IMRÉVEL a területen töltöttem. A rendkívül buja növényzetű erdőben lehetetlen volt a fészkeket pontosan számba venni. A felmérést így csak megközelítő pontossággal tudtuk elvégezni. Az eltöltött idő alatt alaposan átvizsgáltuk a területet és megállapítottuk, hogy kis kócsagból 25—30 pár, szürke gémből 26—30 pár, üstökös gémből 2 pár, bakcsóból 60—80 pár, kék véreséből 3 pár, macskabagolyból 1 pár, erdei fülesbagolyból 1 pár és vetési varjúból 250—300 pár költ.

E népes fészektelep kialakulása egyébként nem újkeletű. A helybeliek állítása szerint már hosszú évtizedek óta kedvenc költőhelye a különböző gémfajoknak. A Tizasülyi ÁG. halgazdaságának vezetője határozottan állította, hogy néhány évvel ezelőtt a kárókatona is fészkelte a gémekekkel együtt néhány párban, sőt lőtt is közülük. A tavaszi vonulás alkalmával az idén is megfigyelt néhány példányt a tavon. Költetni azonban nem maradtak ott.

Lőrincz István

További adatok a Hármaskörös menti kis kócsag fészkelőtelepéhez. Az 1960—61-es években még meglévő halásztelki (újabbban Halászlak!) 1-es és 2-es számú gémtelpek (l. Aquila, LXIX—LXX. 1962—63. 245. p.) a fűzfaerdő kivágása és felégetése, illetve a 2-es telep zavarása miatt teljesen megszűntek. A halászlaki gátórház utáni ún. aranyosi kanyarulatnál, a volt

91. ábra. A gémtelep és a fészkelő fajok elhelyezkedése. CS = vízben álló, teljesen kiszáradt öreg fűzfák odvaiban fészkeltek a csókák, kb. 70 pár, a telepen az űrszem feladatát látják el; b = erős, magas növésű fűzliget szélén 3–4 bakcsófészkek; K = a kiskócsagok telepe, a legvédebben elhelyezkedő fákön, köztük és mellettük költenek a selyemgémek is. B = a bakcsó fészkelepe, cs = 15–20 pár csókafészkelés a telep túlsó szélén

Abbildung 91. Die Reiherkolonie und die Verteilung der einzelnen Arten

halasi járás) 4 községében, összesen 26 helyen megvizsgáltuk az összes gólyafészkeket. 48 fiókát meg is gyűrtünk az idej nyáron. Táplálékmaradványokat is találtunk: Szeremle: halpikkely, dévérkeszeg farki maradványa, Bácsalmás: halpikkely, *Mollusca sp.*, *Mus musculus* maradványai, *Natrix natrix*, Katymár: *Helicella obvia* 12 db, Gara: *Rana sp.*, *Pisces* maradvány.

Két községből, a Csikéria vasútállomás épületének kéményén levő fészkekből (3 gólyafióka), valamint Mélykút, Lenin tér 42. sz. ház kéményén levő gólyafészkekből (2 fióka) gyűjtöttünk gólyaköpeteket. A csikériai fészkek a falu szélén, rét, nádas, szőlőterület közelében található. Négy (két teljesen friss köpetet sikerült begyűjteni innen. Mélykúton a fészkek a falu közepén helyezkedik el. Innen 1 köpet került begyűjtésre. Mindkét helyen a gyűjtési idő: 1973. VII. 6. Csikérián a 2 ép köpet mérete: 50,0; 54,0 mm, a másik kettő törött volt. A 4 köpetben talált táplálék összevonva: 3 db *Hydrous piceus* töredék, 4 db *Dytiscus marginalis*, 2 db *Gryllotalpa gryllotalpa*, 7 db *Anomala vitis*, 81 db *Polyphylla fullo*, 21 db *Zabrus tenebrioides*, 1 db *Geotrupes mutator*, 1 db *Carabus ullrichi*, 1 db *Agriotes lineatus* lárva, 1 db *Leptinotarsa decemlineata*, 18 db *Melolontha melolontha*, 16 db halpikkely (*Pisces*), 1 db fehér csirke toll (*Aves*). Egyéb: 3 db köles (*Panicum sp.*) meg, 1 db kukoricaszár darab, sok széna- és gabonaszalma-töredék, 1 db 6,0 mm-es kavics. Mélykút (1 törött köpet): 18 db *Zabrus tenebrioides*, 14 db *Anomala vitis*, 1 db *Geo-*

3. sz. telepen fészkelnek csupán e madarak. Az elmúlt évek váltakozó számú költése után az 1973. évi fészkelés a következő volt:

kis kócsag	16 fészkealj
üstökös gém	4 fészkealj
bakcsó	20 fészkealj

A kiszáradt és az élő fűzfák egyaránt vízben állnak. A környező galériaerdők ismeretében valószínűnek látszik, hogy mindaddig, míg az itt levő fűzfák védett és hasonló környezeti feltételek mellett maradnak, az aranyosi telep lesz az elkövetkező években is e védett madarak fészkelőhelye.

Réthy Zsigmond

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fészkeiben gyűjtött köpetek elemzése. A Madártani Intézet gólyagyűrzési munkálataiba 1973 nyarán kapcsolódtunk be. A jelenlegi bajai járás 22 helyiségében, valamint a volt bácsalmási járás (most kiskun-

trupes sp., 6 db *Gryllotalpa gryllotalpa*, 1 db *Mus musculus* maradvány, egyéb: agyagos, sáros fadarabkák.

Az 5 köpetben 11 rovarfaj, 179 egyede tanúsítja a gólya gazdasági jelentőségét. Külön megemlítendő burgonyabogár-fogyasztása!

Dr. Rékási József

Borzas gödények a Zab-széken. 1972. május 2-án a Szabadszállástól 6 km-re fekvő Zab-szék tó felett két borzas gödényt (*Pelecanus crispus*) figyeltem meg. A madarak 40–50 m magasságban húztak el a fejem felett nyugat felé.

Mödlinger Pál

Apácalúd (*Branta leucopsis*) megfigyelése Fejér megyében. 1973. december 23-án Seregélyes község határában húzódó búzavetésen táplálkozó vetésilúdc csapatot figyeltem meg. A 30–35 példányból álló csapattól mintegy 4 m távolságban két apácalúd állt. A libákat 25–30 m-es távolságból 10–15 percen keresztül távcsőveztem. Megjegyezni kívánom, hogy 1971-ben már sikerült apácaludat megfigyelnem Sárszentágotán.

Szabó Imre

Kontyosréce (*Aythya fuligula*) fészkelése Hódmezővásárhelyen. A kontyosréce magyarországi fészkelését első alkalommal 1965-ben NAGY IMRE írta le [NAGY, I. (1967): Megfigyelések a kontyosréce magyarországi fészkeléséről. Aquila. 1966–67. 73–74. évf. 177–178. p.]. A Dunántúlon, Vitnyéd határában, erdei tavon figyelt meg egy családot július–augusztus hónapokban.

1973. július 9-én a hódmezővásárhelyi, ún. Tarjáni-kövesút mellett, a bodzási iskola szomszédságában kb. 100 × 100 m területű, másfél méter mély, növényzetmentes kubikgödörben fedeztem fel egy kontyosréce gácsért, kilenc pelyhes fiókával. A forgalmas műút melletti vizet három oldalról elárasztott rizsföld határolta, néhány száz méterre pedig állami gazdaság sertéshizlaldája üzemelt. Másodszor július 27-én jártam a területen, ekkor a tojó társaságában láttam a már ütköző tollú fiókákat. Harmadszor augusztus 15-én kerestem fel a kubikgödört, de akkor már nem sikerült a családot megfigyelnem. Feltételezhető, hogy a kontyosrécek a rizsföld dús növényzetében költöttek, és csak kelés után foglalták el a mély, nyílt víztükröt. Megfigyeléseimről számos fekete-fehér és színes bizonyítófelvételt sikerült készítenem, melyeket a Madártani Intézet archívumában helyeztem el.

Ugyancsak 1973 nyarán VETŐ ENDRE természetvédelmi főfelügyelő Gyenesdiásnál a Balatonon látott fiókákat vezető kontyosréce párt.

Dr. Sterbetz István

Üstökös réce (*Netta rufina*) és pehelyréce (*Somateria mollissima*) előfordulásai. A Velencei-tó vízlevezető és szintszabályozó csatornája a Kajtorcsatorna. A csatorna egy része a Velence-tavi természetvédelmi rezervátum ún. alsó-fertői területén húzódik keresztül. Ez a terület mint a rezervátum táplálékszerző bázisa jelentős, a téli időszakban számtalan vízimadárvendég található rajta. 1973. november 20-i madármegfigyelésem alkalmával a csatornán tőkés récék (*Anas platyrhynchos*) közé keveredve pehelyrécét pillantottam meg. A csatorna mentén továbbhaladva Seregélyes község irányában 2 üstökös récét figyeltem meg.

Szabó Imre

Ősz végi vízimadár-vonulás a keszthelyi móló körül. 1973. XI. 23-án a keszthelyi móló és a fürdőház között két barnás színezetű pehelyréce (*Somateria mollissima*) úszkált, közvetlen a móló fala mellett 5 jegesréce (*Clangula hyemalis*), kint a vízen 2 tojó v. fiatal örvös bukó (*Mergus serrator*), valamint a part közelében néhány hegyi réce (*Aythya marila*). Ezek hol közelebb úsztak, hol elvegyültek a vízen szerteszóródva úszkáló 80–100 kerceréce (*Bucephala clangula*), 80–100 kontyos réce (*Aythya fuligula*), 10–14 barátréce (*Aythya ferina*), 800–1000 szárcsa (*Fulica atra*) és 2 feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*) alkotta tömegben. A szárcsák kergették a víz alól felmerülő barátrécéket a zsákmányukért.

Dr. Keve András

Fekete réce (*Melanitta nigra*) Tahi határában. Az 1973. december 16-án KÁLLAY GYÖRGY társaságában végzett vízivadszámlálás során Tahi közelében a Dunán 2 fekete récét figyeltünk meg.

Szentendrey Géza

Kékesőrű réce (*Oxyura leucocephala*) a fülöpházi Szappanoszék-tón. November és december hó folyamán mintegy hat hétig tartózkodott az aránylag csekély kiterjedésű Szappanoszék-tó nyílt vizén két hím kékesőrű réce. Meglehetősen vigyázók voltak: embert 200 m-nél közelebb nem engedtek magukhoz. JAKAB BÉLA, KISS IMRE és PUSKÁS LAJOS is megfigyelték itt ezeket a példányokat. Utoljára december 8-án láttam őket.

Dr. Marián Miklós

Fakókeselyű (*Gyps fulvus*) Budapest közelében. A Természettudományi Múzeum a fakókeselyűnek ritkaság számba menő példányához jutott. A teljesen ép tollazatú, öreg hímét 1969. III. 28-án, Budapest mellett, a Kamaraerdőben lőtte STAMMEL SÁNDOR. A múzeumnak 1820-ban létesített és 1956-ban teljesen elpusztult gyűjteményében sem volt a jelenlegi országterület-ről származó példánya.

Dr. Horváth Lajos

Fakókeselyű (*Gyps fulvus*) megfigyelése Seregélyesen. 1973. november 14-én a Seregélyes község ún. „tehénmezői” legelőjén álló gémeskúton hatalmas termetű madarat láttam. A kút felé közeledve fokozatosan kibontakoztak a faji bélyegek, amelyeket távcső segítségével állapítottam meg. Fakókeselyűről van szó. Gyönyörű, öreg tollazatú madár volt, a faji sajátosságok megállapításában a szép napsütéses idő is segített. Négy-öt percnyi távcsővezés után a madár a levegőbe emelkedett, és lassú szárnycsapásokkal Sárosd község irányába elrepült.

Szabó Imre

Siketfajdkakas (*Tetrao urogallus*) megfigyelése Sopronban. 1973 májusában Sopronban üdültem és több alkalommal végeztem madármegfigyeléseket a környező erdőkben. Ilyen megfigyelés alkalmával sikerült mintegy 8–10 percen keresztül gyönyörködnöm siketfajdkakas dürgésében. Vörösfenyves állományú erdő tisztásán láttam meg. A kakas dürgése a szabályos lassú tak-tak hangokkal kezdődött, ami később fokozatosan gyorsult és mintha kaszát

fentek volna, oly hangokkal ért véget. Sajnos a kakas a dürgés után elrepült a fenyves belsejébe. A megfigyelés után több napot töltöttem a tisztás közelében és környékén, további dürgési jeleket és a madarat nem észleltem.

Szabó Imre

Nyugtalanított tűzokcsapat (*Otis tarda*) viselkedéséről. 1973 november elsején 18 tagú tűzokcsapat érdekes magatartását figyeltem meg a Békés megyei, csabacsüdi legelőn. A tűzokokat egy legeltető pásztor kutyája kb. 200 m távolságból indulva, hangos ugatással támadni kezdte. A szétszórta bogarászó madarak először felcsapott farokkal, peckesen lépkedve csoportosultak, majd szorosan felzárkózva, előrenyújtott nyakkal, félig nyitott szárnyakkal várták az eb közelítését. Néhány percen át csőrágásokkal tartották vissza az egyre hevesebben támadó kutyát, végül felrepültek. A 400 m-rel távolabb újra földre ereszkedő csapatból ekkor egy öreg kakas kivált. Először csak gerinevonalára fektetett farokkal föl-le sétált erősen felizgatott állapotában, majd tollazatát fellazítva, a tavaszi dürgés végső formájával egyező módon két-három percen át sátorozott. Az izgalmi állapot átmenet nélkül, hirtelen ért véget. A madár ezután tollazatát lesimitva, nyugodtan tovább legelészett.

Dr. Sterbetz István

Dürgő tűzokkakas (*Otis tarda*) érdekes viselkedésformája. 1973. március 25-én a Hortobágyon (Zám pusztja) 14 tűzokkakast figyeltem. Meg-megújuló futkározások, felrebbenések, egymásba tépések és táncoló mozgások jelezték a dürgés kezdetét. Közben sokáig nyugodtan legelésztek. Még csak két vén hím forgott kissé elkülönülten teljes dürgésben. Egy fiatalabb hím szárnyvezőit hófehér bokrétában kesztyűszerűen kifordítva, farkát teljesen visszavetve kezdett dörögni. Begyét, nyakát azonban egyáltalán nem fújta fel. Egészen előredülve, majdnem előreesve, nyakát kinyújtva fűszálakat, növényi anyagokat vett fel, s közben félkörösen mozgott, jobbra-balra le-le- rakta, majd újra felvette a „jelképes” növényt. Más, földön fészkelő fajoknál is megfigyelhető, fészkelésre felhívó, csalogató, illetőleg „ajándékot” felajánló mozdulatokat tett több mint 10 percen át. Ezt többször megismételte. Teljes dürgésbe sohasem ment át.

Szabó László Vilmos

Bíbic (*Vanellus vanellus*) az erdőben. A Velencei-tó mellett húzódó út menti erdősáv felett 1971. június 10-én bíbicet vettem észre, mely vészhangokat hallatott. Az erdőből vékony válaszhangok érkeztek az öreg madár hangjára. Utánanézőve egy fészkaljnyi fiókát láttam ide-oda futkosni az akácfák alatt. Valószínűleg az erdő túlsó oldaláról a rétről kerültek ide, ahol a gulyás kutyái miatt sok zaklatásnak voltak kitéve. A kutyák elől vezethette ide a tojó a fiókákat, hogy később az M7-es úton átkelve békésebb területekre menekíthesse őket.

Zágon András

Kis lile (*Charadrius dubius*) fészkelési adatok. 1972 nyarán a RADETZKY JENŐ vezetése alatt álló agárdi Madárvárta vendége voltam. Június 15-én ott-tartózkodásom első napján kislile-fészket találtam. A tó melletti par-

cellázandó helyeket főleg iszappal töltötték fel. Ezáltal az ember a visszamaradt kopár földterületek közötti kisebb-nagyobb sekély tavaeskákkal, igénytelen, szikes növényzetével és viszonylag gazdag rovarvilágával olyan „kultúrbiotópot” teremtett, amely megfelelt a kis lilének. 1971-ben egy pár költött ki és nevelt fel sikeresen fiókákat egy labdarúgó pályánál is kisebb területű „ál”-szikesen a strand és az üdülők között, majd 1972-ben legalább hat párt figyeltem meg a tó körül. (Dinnyésnél 2 párt, Velencénél 1 párt fiókákkal.) Az Agárd határában levő gátakkal elválasztott feltöltendő medencékben három pár tartózkodott és kettőnek költését tapasztaltam.

Zágon András

Terecankó (*Xenus cinereus*) és sárjáró (*Limicola falcinellus*) a Hortobágyon. 1969. szeptember 7-én egy szikes pusztán kialakult, mintegy fél hektáros tocsogós, vízállásos területen, amelyet a különböző vonuló gázlómadarak évről évre felkeresnek, egy sárjárót figyeltem meg pajzsos, réti, erdei, füstös, szürke, billegető cankok és sarlós partfutók között.

Ugyanitt, ebben az időpontban egy magános terecankó is látható volt. A többi madaraktól elkülönülve álldogált, azoknál bizalmasabban viselkedett. Szeptember 13-án – feltehetően ugyanazt a példányt – ismét észleltem.

Dr. Endes Mihály

Ritka mocsári madarak előfordulása. A Természettudományi Múzeum madárgyűjteménye az elmúlt évtized alatt ritka fajokkal gyarapodott: 1. Vékonycsőrű víztaposó (*Phalaropus lobatus*), Sárszentágota, 1963. IX. 14. coll. DR. HORVÁTH LAJOS; 2. Sárjáró (*Limicola falcinellus*), Szabadszállás, 1970. VIII. 23. coll. GYÉRESSY ANTAL; két példány tavaszi tollruhás (rozsdás); fenýérfutó (*Crocethia alba*), Szabadszállás, 1967. V. 26., 1971. V. 12. coll. DR. PÉCZELY PÉTER. Valamennyi madár öreg hím volt.

Dr. Horváth Lajos

Erdei szalonka (*Scolopax rusticola*) kései költése Zagyvarónán. Tapasztalataim szerint az erdei szalonkák fészkelései között nagy eltolódások vannak, illetve nagyon rendszertelenek. Túlnyomó többségük áprilisban fészkel. Kedvező tavaszi időjárás esetén akadnak korábbi fészkelők, melyek már március végén lerakják tojásaikat. Az áprilist követő hónapokban történő fészkelések már rendszertelenek. Egy-egy fészkelés között nagy az eltolódás. Az általam talált legkésőbbi alj kelési ideje július 1. volt. Ha ennél az aljnál a kotlási időt figyelembe vesszük, a fészkelés és a tojásrakás ideje június 1. és 10. közé esett. 1973. július 10-én a Budavölgy nevű erdő részben ismét találtunk egy kései fészket. A fészkek aránylag közel volt lakóhelyemhez, s így naponta ellenőrizhettem. Az utolsó ellenőrzés július 20-ra esett. Délután néztem a fészket, melyben ezúttal már csak a fiókák által szabályosan, közben feltört tojáshéjakat találtam! Ezen alj tojásrakási ideje június végén volt. A fiókákat nem találtam a fészkek közelében s így biztosra veszem, hogy a tojó „légi” úton szállította őket sűrűbb és nyirkosabb erdő részbe, a nyugatra néző, meredek, cseres hegyoldalból. A szemben levő hegyoldalt sűrű bodza aljnövényzettel benőtt akác borítja, ahol a talaj is porhanyós, ezért feltételezhetően ide hordta frissen kelt fiókáit a tojó.

Varga Ferenc

Gulipán (*Recurvirostra avosetta*) szokatlan magatartása. Észak-Dobruzsza szikesein a gulipán rendszeresen fészkel küszvágó és kis csér, székicsér és székilile szomszédságában. Ezen fajok részéről gyakran éri zaklatás, még a kis termetű székilile is nekiugrik, amit nemegyszer volt alkalmam megfigyelni. Madarunk viszont általában passzívan viselkedik, ritkán kerül sor áltámadásra. 1973. V. 20-án azonban rendkívüli magatartást észleltem egy gulipán esetében, a Murighiol melletti plopui szikes tavon (Tulcea megye, Románia).

Lessátram ablakából 17 gulipánfészekre láttam, néhány árnyi területen. Valahonnan, a sófű (*Salicornia herbacea*) körül felállott egy néhány napos gulipánfióka és botladozva a lessátor felé indult. Egy, a közeli fészek körül őrködő idős madár feléje ment, megkerülte és követni kezdte. A fióka gyorsan szedte lábait, mindegyre az öreg felé fordulva. Egyszerre az öreg gulipán oldalt lépett, hajlott csőre megragadta a fióka szárnyát közvetlenül a test közelében és oldalazó mozgással, mely leginkább a jégkorongozó ütéséhez hasonlított, a földhöz csapta. Élettelenül nyúlt el a kismadár, mire az öreg közömbösen keresztüllépett a mozdulatlan testen és visszaballagott fészekéhez. Mindez néhány m²-en ment végbe.

A magyarázat egyszerűnek látszott: a gulipán fészkelőkörzetét védte a saját fajához tartozó „betolakodó” ellen. Ennek viszont ellentmond egy másik, sokkal bizonytalanabb megfigyelés, amely mindazonáltal némi figyelmet érdemel.

1973. VI. 22-én Sahalin (Sahalin, keskeny homoksziget a Fekete-tengerben, Sf. Gheorghe szomszédságában) szigetén, egy küszvágócsér-kolónia közelében, néhány fészekből álló gulipántelepet vettem észre. Közeledtemre egyik madár odaszaladt a vízhez, csőrében nagyobb, sötét tárgyval és eltűnt a part hajlata mögött, mielőtt szemhez emeltem volna a távcsövet. A mintegy 150 m távolság miatt nem látszódott tisztán, de úgy vettem ki, egyik fiókáját igyekezett biztosabb helyre menekíteni. Alaposan végigkerestem a partot, de nem találtam semmit sem a közelben.

Ha valóban fiókáját szállította ez a madár, módosulhat a plopui megfigyelések értelmezése. Lehetséges, hogy a közeli sátor miatti stressz hatására az idős gulipán túl hevesen „fektette el” a fiókát, ami tragikus kimenetellel zárult. E téren további megfigyelések szükségesek.

Bizonyító felvételek a Madártani Intézet archívumában (a szerk.)

Kis J. Botond

Szélesfarkú halfarkasok Felsőgödön. 1973. szeptember 22-én a Felsőgöd feletti zátonyokra éjszakázni berepülő dankasirályok között két *Stercorarius pomarius*-t figyeltem meg. A dankák sűrűn vagdostak a Duna felett cirkáló halfarkasokra, de ezek nem zavartatták magukat, Mikor a két madár leszállt a zátonyon álló sirálytömegbe, a dankasirályok nem törődtek többé velük.

Mödlinger Pál

Napraforgótábláról begyűjtött balkáni gerlék (*Streptopelia decaocto*) tápláléka. 1972. VIII. 27-én, napos időben, a Bácsalmási Állami Gazdaság Mosztonga környéki 100 kh-as napraforgótáblájáról 234 db (107 hím + 127 tojó) balkáni gerle került begyűjtésre. A gyomortartalom-vizsgálatok eredményei:

csak gyommagtáplálék: 13 esetben,
 Csak haszonmegtáplálék: 104 esetben
 Gyommag és haszonmag együtt: 117 esetben fordult elő. Egyféle táplálékot: 103, kétféle táplálékot: 83, háromféle táplálékot: 33, négyféle táplálékot: 11, s ötféle táplálékot 4 esetben találtam az egyedek gyomrában.

A gyomrokban talált haszonmagok (a számlálóban: hány esetben ették, a nevezőben az összes elfogyasztott darabszámot adtam meg):

Helianthus annuus: 197/368, *Triticum aestivum*: 12/50, *Zea mays*: 11/15,
Vitis vinifera: 9/15, *Pisum sativum*: 1/1

A gyomrokban talált gyommagok:

Polygonum convolvulus: 53/455, *Setaria lutescens*: 32/335, *Polygonum aviculare*: 21/140, *Vicia sp.*: 21/161, *Polygonum lapathifolium*: 13/76, *Convolvulus arvensis*: 10/38, *Amaranthus retroflexus*: 8/13, *Sambucus nigra*: 22/682, *Echinochloa crusgalli*: 5/16, *Chenopodium hybridum*: 4/27, *Rubus caesius*: 4/20, *Amaranthus blitoides*: 4/18, *Chenopodium album*: 2/2, *Amaranthus albus*: 1/1, *Stellaria media*: 1/37, *Trifolium sp.*: 1/6.

Egyéb: kavics: 221/9566, üvegdarab: 5/5, agyagdarab: 1/1, széndarab: 1/1, szalmaszál: 2/2, csiga (*Helicella hungarica*): 2/2.

A napraforgótáblákat mintegy 10 000 balkáni gerle látogatta, s így a kapott eredmények jól általánosíthatók. Nemcsak az elfogyasztott napraforgómennyiséggel okoznak kártételt, hanem a talajra kipergetett kaszattermések révén is. A gazdaság külföldi tapasztalatok alapján sokkal nagyobb védekezést kíván a jövőben alkalmazni a tömegesen megjelenő balkáni gerlékkel szemben. A korábbiakban kimutatott gyommagfogyasztásukat e vizsgálatok is tanúsítják. A jövőben a vizsgálatokat a napraforgó elvetésétől a betakarításig kívánjuk kiterjeszteni.

Dr. Rékási József

Uhu (*Bubo bubo*) a Medves-fennsíkon. 1973. május 22-én az esti órákban gépkocsival jöttünk a Medves-fennsíkon. Amikor az egyik útjelző oszlopra esett a gépkocsi fénycsóvjája, láttam, hogy ennek csúcsán egy uhu ül. Körülbelül 5–6 m-re lehettünk tőle, amikor szárnyra kapott és lomha repüléssel eltűnt a szemünk elől. Az uhu Medves-hegységen történő előfordulása azért is figyelemre méltó, mert ez idáig nem találkoztam vele ezen a vidéken. Néhány évvel korábban, a Medves keleti oldalán már találtam egy elhullajtott szárnytollát, azonban a madarat csak most sikerült meglátnom!

Varga Ferenc

Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*) fészkelése a Hortobágyon. Eddig egyetlen biztos fészkelése ismert: ID. SZOMJAS GUSZTÁV találta meg fészket 1914. márc. 27-én a Parajos-halom közelében. A Kis-fényes-tónál is látott három, folyton kattogva repülő baglyot, egyikük barna rétihéját üldözt. Valószínű tehát, hogy több pár is fészkelte ez évben. Megjegyzi még, hogy a Meggyes csárdás fia azt állítja, hogy 1913–14-ben a Fényes-tó és a Kis-zsombékos körül több ilyen réti fülesbagoly fészket lelték és fiókákat is szedtek. (Aquila, 1916. 346–347. p.) ÜDVARDY 1943. máj. 5–8. között járt a kunmadarasi pusztán a Darvas-tó körül. „*Asio flammeus*nak mindössze egy párját láttam – írja –, ez kétségtelenül költött is.” (Aquila, 1959. 219. p.) Magam is megfigyeltem egy alkalommal a 60-as években kaszáláskor egy réti fülesbaglyot ezen a részen.

1973. IV. 25-én Zám-pusztán figyeltem meg párban vadászni. V. 8-án a Madarasi-pusztán az Ökörfenék fölött jellegzetes nászrepülésüket láttam. Mind magasabbra köröztek, a hím zuhanó lecsapásai közben messze hallhatóan csattogott, tapsolt szárnyaival. A Darvas-sziget irányába húztak el. VI. 19-én került meg fészke a Darvas-szigeten. *Agropyron repens* magas, főleg avas állományába rakta le 5 tojását. A növényzetben szétszórtan nád-kévémaradványok heverték, a terület leghátasabb része, a régi kút maradványa közelében. Először a hím szállt fel, majd közelről a kotló tojó. A hím sokáig körözött, kaffogott, a tojó távolabb leszállt. A tojások kissé kotlottak voltak.

VII. 9. A fészekben három pelyhes, frissen kelt fióka s két záptojás volt. A felrepülő anya nagyon féltette a fészket, kattogva körözött s hamarosan visszazállt.

VII. 26. A fiókák a fészektől eltávolodva új helyen üldögéltek. Egyik fejlett, eléggé tollas, egy közepes, egy igen elmaradott.

VII. 31. Az egyik öreg még félt, de a fiókákat már nem találtam.

Még két megfigyelés arra utal, hogy valószínűleg még 1–2 pár költött. A természetvédelmi őr VII. 25-én Zám-pusztán a Pozsgán telken figyelte meg egy példányt. DR. BERNDT LEISLER (Vogelwarte Radolfzell) pedig ugyanezen a napon a Csukás mellett sirályokat támadó réti fülesbaglyot látott.

Szabó László Vilmos

Fiatal réti fülesbaglyok (*Asio flammeus*). 1973. július 1-én a Hármaskörös menti halászlaki füzesben 2 db fiatal réti fülesbaglyot zavartam fel. Egy apró, magas növésű fűvel borított szigetről szálltak fel. A már repülő fiókákat később még sokáig figyeltem.

Réthy Zsigmond

A sarlósfecskék (*Apus apus*) költőállománya Pécsen 1973-ban. A Pécsen előforduló sarlósfecskék eloszlását és mennyiségi viszonyainak alakulását 1969 óta figyelemmel kísérem. Ezen adatok birtokában állíthatom, hogy 1973-ban az eddigiéknél jóval nagyobb számban költöttek a városban. A következő helyeken észleltem őket: a város központjában a Széchenyi téren levő dzsámi kupolalemezei alatt 15–16 pár; a Nádor szálló ereszeinél, a tetőfedőlemezek réseiben és a redőnyök között 4 pár; ugyancsak a Széchenyi téren másik két épülettömb alkalmas helyein 4–4 pár; az Irgalmasok templomán 6 pár; a Kossuth utcában egy redőny részében 1 pár; a Kórház téren álló Jakováli Hasszán dzsámijának kupolalemezei alatt 25–30 pár; a Megyei Kórház tetőfedő lemezei alatti résekben 6 pár; a Kodály Zoltán és Székely Bertalan utcák kereszteződésénél 3 pár; a Bartók Béla utcában 1 pár; az Alkotmány utcában 7 pár; a Tanárképző Főiskola belső udvarában az esőcsatorna mellett 4 pár; az Athinay lakótelepen két panel közötti résekben 1 pár; a Székesegyház réseiben 4 pár. Adataimat számos megfigyelés alapján állítottam össze és lekerekítve közlöm. Ezek alapján Pécsen 1973-ban legalább 85–90 pár sarlósfecskepár költött.

Ivanits István Viktor

Fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) költése a Börzsöny-hegységben. 1972. II. 6-án fehérhátú fakopáncsot figyeltem meg a Börzsöny-hegység Nagy-Hideg-hegyi északi lejtőjén, középkorú bükkösben.

1973. IV. 1-én ugyanitt párban láttam, és a hímét egy frissen vájt odúba láttam bemenni. Az odút egy 15–20 éves bükkösben, korhadtt, 30 cm átmérőjű, derékba tört gyertyánfába vájta, 6 m magasan. Május 11-én végzett újabb kontrollálás alkalmával az odúban csupasz fiókákat találtam, melyeket mindkét szülő szorgalmasan etetett. A fiókák állapotát fogorvosi tükörrel vizsgáltam meg, de számukat nem sikerült biztosan megállapítani.

Bécsy László

Hőcsik (*Picoides tridactylus*) Kőszeg környékén. A Kőszegtől DNy-ra, légvonalban 7 km távolságban a Kendig-hegytől az Írott-kőig húzódó gerincen, a Hörmann-forrásnál 730 m magasságban, öreg lucosban 1973. május 4-én délelőtt 10 és 11 óra között harkálydobolásra lettem figyelmes.

A hang okozóját keresve az egyik lucfenyő törzsén hím háromujjú harkályt pillantottam meg.

Megjelenésemre a madár a fatörzs oldalán maradt és engedte – 15 m távolságból – hogy alaposan meghatározhassam. Oly nyugodtan viselkedett, hogy jó 10 perces figyelés után, amikor továbbindultam és kiléptem a takarásomul szolgáló fatörzs mögül, nem sietett fenyőfájának takart felére, hanem helyben maradva tovább keresgélt a kéreg alatt.

Bechtold István

Molnárfecskék (*Delichon urbica*) fészkelése a tihanyi komphajón. 1972. augusztus első napjaiban Szántódról kompon keltem át Tihanyba. A hajót állandóan kerülgették a molnárfecskék. Utánajárva a dolognak csakhamar 16 lakott fészket számoltam meg a hajón. Az átkelés folyamán a madarak egy-egy fészeknél négy alkalommal etettek.

Dr. Rékási József

Érdekes sárgarigó- (*Oriolus oriolus*) fészkek. A Velence-tó körüli erdősávokat járva, találtam egy olyan sárgarigófészket, amely egy „ál” villában helyezkedett el. A villa úgy alakult ki, hogy egyik ága nem folytatódott szokványosan, hanem rövid növekedés után 8-ast képezve visszahajolt a másik ág fölé. Így alakult ki a fészkepítéshez szükséges villa. Ebbe építette a madár a fészket, amelynek alakja, kiképzése hagyományos volt, de építőanyaga nem. A rögzítőelemeket cérna, spárga, nyonszálak és géz (!) alkották, a sok újságpapír darabka pedig a merevítést szolgálta. Ez a sok, embertől származó anyagból álló sárgarigófészkek arra vall, hogy a madár nemcsak élőhelyének megválasztásában alkalmazkodik az emberhez, hanem környezetének változó anyagait is képes felhasználni.

Zágon András

Holló- (*Corvus corax*) fészkelési adatok. 1973-ban egy pár a gyulai erdőgazdaság területén. A szana-zugi- és a remetei erdő találkozásánál, magas növésű, öreg tölgyerdőben fészkelte. – A Békés megyei Pósteleken, a Békéscsaba és Gyula közötti erdőkben 1973-ban szintén fészkelte egy pár.

Réthy Zsigmond

Kormos varjú hím (*Corvus corone*) és dolmányos varjú tojó (*Corvus cornix*) 1969. évi fészkelése Kőszegen. 1967 tavaszán Kőszegen a gimnázium udvarának egyik lucfenyőjén kormos–dolmányosvarjú-pár fészkelte. A fiókákat 16–17 napos korukban, 1967. május 13–14-re virradó éjszaka nyest kirabolta a fészekből. Egy megrágott dolmányos színezetű fiókát a fészek alatt megtaláltunk.

1968-ban több esetben láttam a kormos–dolmányos párt. Általában a CHERNEL-kert fáin tartózkodtak, ahonnan rendszeresen nyugati irányba repültek a gyümölcsösök fái közé. Ez évben fészüket nem sikerült megtalálni.

1969. május 31-én délelőtt az alsó-réti égeres egyik tavalyi fészkeben dolmányos és egy koromfekete kormos varjú fiókáira bukkantam. Az öregek fent keringtek a levegőben. A fészek égerfára épült, közvetlenül a törzs mellett, 10 m magasan a földtől. A varjúpár egy idő múlva a fészektől 30 m-re facsúcsra szállt. A legfelső ágon ült a kormos (koromfekete példány) és szüntelen károgaással figyelmeztette fiókáit. Nem is repültek a fészekhez, míg ott voltam.

1969. június 2-án délután a fészket már üresen találtam. Két fióka a szomszéd fűzfán tartózkodott. Mindkettő dolmányos színezetű volt. Mozgolódásomra a fa felett megjelent a kormos–dolmányos házaspár is, károga méltatlankodtak, majd több odaérkező társukkal együtt elrepültek.

Bechtold István

Dolmányos varjú (*Corvus cornix*) fészkelése Budapest belterületén 1973 tavaszán. Budapesten, a VIII. kerületben a Sermély Orvostudományi Egyetem területén majd egy tucat hatalmas, évszázados platánfa található. 1972-ben már épült szarkafészkek az egyik platán csúcsán, de az építést nem követte költés. 1973 márciusának második felében az egyik platán koronájában, kb. 20–25 m magasan szürkevarjú-pár épített fészket. Áprilisi kotlás után április végén, május elején már fiókák voltak a fészekben. Az öreg varjak mindig nagy magasságban, az épületek fölött repülve szálltak a táplálkozási területek felé: megfigyeltem őket a Dunán át a Lágymányosra, a zölden maradt területekre kiszállni, a Gellért-hegy beépítetlen lejtőire repülni, továbbá egyetlen esetben a Népliget irányába (lehet, hogy csak a Kossuth Akadémia kertjéig) repülni, ill. ezekből az irányokból a fészekre érkezni (főleg a korábbi reggeli órákban).

Dolmányos varjút a városon belül fészkelve még soha nem találtunk, ezért az esetet ritkaságnak tartom (a szarka viszont rendszeresen és gyakrabban is fővárosi fészkelő, és nem csak a temetőben, hanem helyenként fasorokban, kisebb parkos részeken is).

Dr. Tapfer Dezső

Adatok a vetési varjú (*Corvus frugilegus*) táplálékához Bácsalmás környéki mezőgazdasági területeken. Vidékünkön mintegy 150–200 vetési varjú fészkelését észleltem évente. Ősszel és télen számuk tíz- és hússzezerre tehető. Különösen az őszi vetésekben tesznek jelentős kárt.

Az 1969-es drótféreg-gradáció csökkentésében viszont nagy szerepük volt. Ekkor megfigyeltem, hogy a vetéseken nem a vetési sort követték, hanem jobbra-balra mozgatva fejüket szedték fel a táplálékot.

A természetbeni megfigyelésekkel párhuzamosan 47 vetési varjú gyomortartalmát is megvizsgáltam. Ezekben: *Zea mays* 23 esetben (157 db, *Triticum aestivum* 5/78, *Vitis vinifera* 3/3, *Helianthus annuus* 1/2, *Cucumis sativus* 2/5, *Carex sp.* 1/2, *Graminea sp.* 1/×, *Gryllotalpa gryllotalpa* 3/1+×, *Gryllus campestris* 1/×, *Melolontha sp.* 1/×, *Zabrus tenebrioides* lárva 1/4, *Anisoplia segetum* 1/×, *Insecta* 25/×, *Cricetus cricetus* 1/1 fordult elő.

Dr. Rékási József

Szajkók (*Garrulus glandarius*) a Budapesti Állatkert felett. Szajkók erős mozgalmát figyeltük meg 1972. szeptember 25-én az Állatkert felett. Reggel 7 és 9 óra között mintegy 8–900 madár repült el felettünk 50–60 m magasságban délnyugati irányban, laza csapatokat alkotva. Néhány kisebb csoport megszállt a Nagy-tó magas fáinak csúcsán, valószínűleg saját szajkóink hívására reagálva. Nagyon félénken viselkedtek. 9 óra után már csak 1–3 fős sereghajtó csoportok jelentkeztek.

Mödlinger Pál

Függőcinege (*Remiz pendulinus*) szokatlan fészkelése akácfán. A Velencei-tó mentén mezővédő erdősáv sűrűjéből kinyúló, magas akácfán 1971 nyarán, 8 m magasan függőcinege jellegzetes fészkeire bukkantam. Szokatlan, hogy a függőcinege akácfára, méghozzá a víztől elég távol (200 m), az erdőben fészkeljen. Kései költés volt, az átlagosnál fele akkora fészkekből VIII. 3-án repültek ki a fiókák. A fészekanyag is érdekes volt: a kései költés miatt a fűzfabarka hiányában, többnyire a közelben legeltetett juhok elszórt gyapjájából készült a fészkek.

Zágon András

Vízirigó (*Cinclus cinclus*) költése a Zagyva forrásvidékén. 1972. dec. 31-én a Medves-hegység keleti oldalán az egyik gyors folyású hegyipatak mentén egy vízirigót figyeltem meg.

Bízam abban, hogy ezen a számára kedvező helyen költeni is fog. Így is történt. 1973. május 1-én ismét felkerestem a hegyipatakot és a forrástól kezdve haladtam lefelé a patak mentén. Az egyik vízesés közelében megláttam a vízirigót, amely ezúttal, különös, számomra eddig ismeretlen hangokat hallatott. Közeledtemre elrepült és eltűnt az egyik kanyarulat mögött. Amikor ideértem, az egyik vízből kiálló kövön megpillantottam két tollas, még kiszínezetlen fiókat, melyek különös módon bóklásztak. Közel érve hozzájuk ezek is elrepültek és eltűntek az egyik kanyarulat mögött. Amikor ismét megláttam őket, már hárman voltak. Az egyik fióka még nehézkesen, rövid távokat tudott csak repülni. Így ezt sikerült megfognom és legyűrűzőm. A patakon végig mentem s így sikerült megállapítanom, hogy 4 fiókat költöttek és neveltek föl a vízirigók. A fészket is kerestem, de az erősen szakadékos árokpartokon csüngő gyökérszövetek között nem sikerült megtalálnom. Későbbiek folyamán többször is fölkerestem a helyet, de nem találkoztam a rigókkal a feltételezett második költés ideje alatt. Végül szeptember 2-án ismét megláttam két példányt. Valószínűleg a felnőttek voltak. Úgy látszik a második költés nem volt sikeres, de az is lehet, hogy ez idő alatt más helyen tartózkodtak, ezért nem találkoztam velük.

Varga Ferenc

A halvány geze (*Hippolais pallida*) megjelenése Bácsalmáson. A halvány gezét 1973. május 19-én észleltük először PELLE ISTVÁN jugoszláviai ornitológussal bácsalmási kertünkben. Ekkor csak hangját hallottuk. Néhány nap múlva újra hallottam hangját a kerti orgonabokrok felől. Ugyanakkor észleltem nemes nyárfán fészekanyag gyűjtése közben.

Sajnos, fészket nem sikerült ez ideig megtalálnom. Lehet, hogy a túlszaporodott házi verebek riasztották el a fészkelésre kiválóan alkalmas bokros, fás kertből? Bácsalmás a Dunától kb. 30, a Tiszától 70 km-re fekszik a Duna – Tisza közén.

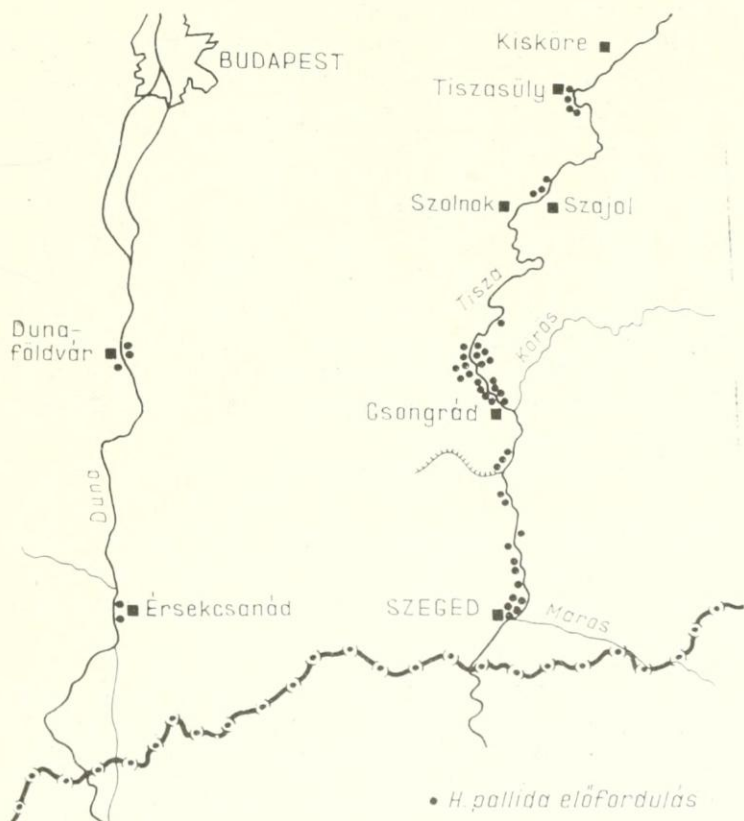
Dr. Rékási József

Újabb adatok a halvány geze (*Hippolais pallida*) költéséhez. A halvány geze 1972-ben Szegedtől Tizsakürtig a számára legideálisabb élőhelyeken, a víz szélén húzódó *Salicetum triandrea* növénytársulásokban, mindenütt előfordult. 32 helyen hallottam énekét, ill. találtam fészkelve. Tizsakürttől jóval északra lehetett már a terjeszkedési határa 1972-ben is, de Szolnok környékén nem találtam egyik évben sem. 1973-ban a Szajolla szemben levő partszakaszon VI. 14-én 3 pár mutatkozott, majd VI. 15-én jóval feljebb Tizsásülynél vizsgáltam újra a területet, ahol 4 helyen énekelt. Feljebb, Kiskörénél nem találtam.

1972-ben sikerült kimutatni a hazai Dunaszakaszirol. JASZENOVICS TIBOR erdész barátommal az érsekcsanádi parton hallottuk énekelni, majd lejjebb a Koppány-szigeten egy újabb párnak a fészket is megtaláltuk 2 tojással (VI. 12.). JASZENOVICS 1972. VII. 5-én Dunaföldvárnál is észlelt 2 éneklő halvány gezét (92. ábra).

Bankovics Attila

Sárgafejű királykák (*Regulus regulus*) és süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*) megfigyelése a Bükk-fennsíkon. A sárgafejű királyka Bükk-hegységben történő költése már ismeretes, ennek ellenére érdemesnek tartom a következő megfigyelése-

92. ábra. A halvány geze előfordulási helyei 1972 és 1973-ban a Duna és a Tisza mellett

Abbildung 92. Brutvorkommen des Blasspöitters in 1972 und 1973 entlang der Donau und der Theiss

met ismertetni. 1973. augusztus 10-én átutazóban a fennsíkon rövid időre megálltunk a Jávorkút közelében levő idős lucosban. A gépkocsiból kiszállva királykák hangjaira lettem figyelmes. A hangokat követve az egyik tisztás szélén álló fenyőn megláttam egy kirepült fiókáját etető királykát. A fenyő lombja között több fióka is volt, de számukat nem sikerült megállapítani. Visszafelé jövet az út közelében ismét hallottam egy másik királykacsalád lomb közötti hangját. Kisvártatva megjelent az anyamadár rovarral a csőrében és felszállt a lombok közé. Ez a család kései költés lehetett azért, mert bár a fészket már elhagyták, még nem kóboroltak a fenyvesben, mint az előző család. Ezután átmentem az út másik oldalán levő fenyvesbe, ahol még két kóborló családot figyeltem meg. Megjegyzem, az átnézett terület nem volt nagy, tehát a 4 családnál jóval több lehetett az elég nagy kiterjedésű fenyőerdőben. Időközben, az egyik útmenti fenyő csúcsára két ízben láttam egy süvöltő hímét szállni, ahol hallatta jellegzetes füttyszerű hangját. Ennek nyári előfordulása is költést jelentene ebben az idős lucosban?

Varga Ferenc

Rendellenes színezetű erdeipityer- (*Anthus trivialis*) tojások. Ismeretes, hogy az erdei pityer tojásai nagyon változatos színezetűek. Évenként sok fészket találok, s így jól ismerem ezen faj tojásait. Az eddig talált aljak között voltak sűrűn, aprón pettyezettek, de akadtak foltosak is. Színezetre; lilás, szürkés, barnás, vörhenyes és zöldes árnyalatúak, de minden esetben pettyezettek vagy foltosak! Némely aljnál a pettyezettség olyan sűrű, hogy az alapszínt csaknem lehetetlen megállapítani. Ézért tartom érdekesnek ismertetni az általam talált, rendkívüli színezetű aljat. A fészket Zagyvaróna határában, 1973. VI. 24-én, nyírfákkal és vadkörtefákkal ritkán borított, keletre néző meredek hegyoldali legelőn, csenevész fűvel benőtt galagonyabokor szélén találtam. A három tojás pettyezés nélküli, világoskék színű volt. Két nappal később ellenőriztem a fészket, melyen ezúttal is szorosan kotlott az anyamadár. Az alj ezúttal is 3 tojásból állt, ami igazolta, hogy a 3-as alj teljes, de egyúttal azt is, hogy ez is rendellenes a fajnál szokásos 5–6 aljjal szemben! A tojásokat begyűjtöttem a Madártani Intézet részére. A preparálásnál derült ki, hogy ezek már régen kotlottak voltak, de nem indult meg bennük a fiókaképződés.

Varga Ferenc

Kis őrgébics (*Lanius minor*) esapatos őszi vonalása. Újkér határában 1973. augusztus 24-én útmenti erdősávban 16 kis őrgébicset láttam együtt. Ugyanott 5–6 pár költött ebben az esztendőben.

Dr. Sólymosy László

Vörösfejű gébics (*Lanius senator*) a Bodrog—Tisza-zugban. 1973. május 13-án madármegfigyeléseket végeztem a Bodrog—Tisza-zugban, a Tokaj—Bodrogkeresztúr—Tímár által bezárt háromszögben. A tímári oldalról átkelve a Tiszán, az ún. Nagy-Nádas-tó északkeleti részén elterülő, fűbokrokkaal tarkított füves területen pillantottam meg először a hím vörösfejű gébicset. A kb. 3 órás megfigyelés alatt a madár nagyon kis területen (max. 50×50 m) mozgott. Táplálékát a földről, a fű közül szerezte. A zsákmányra száraz ágyégről, bokoresúcsról repült rá, gyakran pár pillanatig szitált felette.

Aránylag bizalmasan viselkedett, és így sikerült 10–15 m-ről bizonyító diafelvételeket készítenem. Miután a madár észrevette, hogy állandóan követtem, leült egy-egy fűzfabokor sűrűjébe és onnét még akkor sem jött elő, ha körbejártam a bokrot. Legfeljebb annak túlsó oldalára húzódott. Feltételezhető, hogy az aránylag háborítatlan területen a vörösfejű gébics költeni is fog.

Barta Zoltán

Tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*) kései előfordulása. 1973. október 18-án Előszálláson, a vasút melletti táviródróton egy tövisszűrő gébicset vettem észre. A madarat GÖTTMANN ISTVÁN társaságában egészen közlelről hosszabban figyelhettük.

Dr. Simig Lajos

Kerti sármány (*Emberiza hortulana*) költése a Medvesben. 1973. nyarán Somoskőújfalutól ÉK-re, az Ökörkő nevű erdőrészben laktam. A házat egyik oldalról fiatal vörösfenyves szegélyezi, előtte kis kert, míg a másik oldalon patak van, melyet fűz- és égerfák szegélyeznek. A patakon túl épülő nyaralókkal teli rét, távolabb akácós tarvágás, ill. erősen köves talajú tölgyes van. Magassága kb. 350 m, míg a környező hegyeké 600–650 m. Július 25-én feltűnt egy madár, csőrében rovarral, mely poszátaszerűen ugrált az égerfákon. Figyelve a madarat, hamarosan rátaláltam a fészekre, a kertkaputól pár m-re, egy szederbokorban, kb. 35 cm magasan. Tartalma 3 pihés fióka és egy záptojás volt. Mivel csak a tojó járt etetni, nem tudtam a fajt pontosan megállapítani. Következő nap reggel 6 órától délután 3-ig figyeltem a meglehetősen szelíd párt, melyet kerti sármánynak határoztam meg. Megfigyeléseim szerint 15–20–(60) percenként etettek, pókokkal és különböző hártvány szárnyúakkal. A rét felől, a táplálékkal érkező madár először az égerfák tetejére repült, majd onnan a fészekhez közel eső gallyra „ejtette” magát, s csak így ment fiókáihoz. Annak ellenére, hogy a fészektől 4–5 m-re, teljesen nyíltan álltam, a madarak ügyet sem vetettek rám. Ha a szederindákhoz egészen közel mentem, akkor a citromsármányra emlékeztető, de annál valamivel finomabb vészhangokat adtak. Következő nap délután ismét felkerestem a fészket, s legnagyobb meglepetésemre az teljesen üres volt. Valószínűleg menyét fosztotta ki.

Az üres fészek és a záptojás a Madártani Intézethez került. A kerti sármány eddig a Medves-hegységéből ismeretlen volt.

Moskát Csaba

Bajszos sármány (*Emberiza cia*) fészkelése Szarvas-kőn. Szarvas-kőn, 1971 és 1972 júliusának első hetében, egy sziklagyep és sztyeppi rét vegetációjú, mozaikos felépítésű déli lejtőn, melyet a gerinc magasságában zárt sziklaerdő határol, sikerült egy pár bajszos sármányt megfigyelnem. A jelzett terület meredek, helyenként függőleges sziklafallal szakad le a szarvas-kői völgyre, melyben a műút fut. 1971-ben csak egy pár jelenlétét sikerült regisztrálnom, fészküket nem találtam meg. 1972-ben azonban két frissen kirepült fiókát is megfigyeltem, így fészkelése Szarvas-kő környékén bizonyítottnak tekinthető.

Dr. Aradi Csaba

Adatok a bajszos sármányról (*Emberiza cia*). Az utóbbi években három bajszos sármány került a Természettudományi Múzeum madárgyűjteményébe. Valamennyi kopasz sziklák közelében volt — híven angol nevéhez (*RockBunting*) — még Csomádon is, ahol egyébként nagy kiterjedésű, homoki akácerdőben levő egyetlen kisebb, asztalnagyságú sziklánál tartózkodott. Az adatok: 1. ad. tojó, Csomád, 1969. XII. 17. coll. ESZTERGÁLYOS LAJOS; 2. ad. hím, Naszály, Vác fölött, 1971. III. 17. coll. DR. PÉCZELY PÉTER; 3. ad. hím, Sikáros, Pilis hgs., 1973. V. 2. coll. MURAY RÓBERT. Az utóbbi helyen egy tojó is tartózkodott, ami a dátum alapján költésére enged következtetni.

Dr. Horváth Lajos

Sarkantyús sármány (*Calcarius lapponicus*) a Hortobágyon. 1960. évi első hazai észlelése — mindjárt ötvenes csapatban — majd az ezt követő alföldi és kardoskúti néhány példányról szóló megfigyelések valószínűsítették a faj hortobágyi előfordulását is. 1969. december 7-én a gyökérkúti halastavak egyik száraz füves, gazos tófenekén száz téli kenderike és öt zöldike társaságában kétszázas csapatát észleltem. Az ezt követő évek mindegyikében szemem elé kerültek a pusztán kisebb csapatai, vagy egy-két példánya, de az 1973/74-es télen már többfelé észleltük százon felüli létszámú csapatait.

Dr. Endes Mihály

Téglagyári kubikgödörök madárvilágáról. Szegeden, a város szélén, az ipari övezetben van egy négy tóból álló kubikgödör-együttes, amit a budapesti vasútvonal szel keresztül. A gödörből az ott települt téglagyár termelte, ill. termeli ki az agyagot. Teljes vízterületük kb. 0,5 km². A víz mélysége 0,5–18 m között változik. Uralkodó fafaj az olajfűz. Mintegy tucatszámú fűz és nyár, a vasúti töltés oldalán pedig kis akácok látható a területen. A tavak partján kevés nád, egy helyen elvizenyősödött, 2–3 holdnyi, kefe sűrűségű gyékény van. Az olajfűzek alatt madárberkenye, vadrózsa, kóris az aljnövényzet, amit rigók „ültettek”.

A működő telep létesítményei mellett, sőt azok között, érdekes madárvilág húzódik meg. Életmódjuk egyben kitűnő példa egyes fajok alkalmazkodására is.

A gyár egyik felén, az ipartelepek mellett, meglehetősen szennyezett vízi mocsár alakult ki. 1972-ben három partifecske- (*Riparia riparia*) kolónia telepedett meg, 20–75–15 költőüreggel. Az üregek mintegy felében neveltek, 2–4 fiókát az anyamadarak. A fecskékhez csatlakozott két gyurgyalag- (*Merops apiaster*) család is. A kis mocsárban 8 pocgém-pár (*Ixobrychus minutus*) laza fészektelepet alkotott, ami szokatlan jelenség. Fészüket száraz ágakból készítették, és a víz felett 30–150 cm magasan, fákon helyezték el, mintegy 300 m²-nyi területen. A legközelebbiekek egymáshoz 30 cm távolságra voltak. A fiókák már a bokrok tetején tornáztak. A fiatalok táplálékáról véletlen folytán szereztem tudomást. Egyik délután a fészek peremére hátrálva ijedtükben kiöklendezték táplálékukat, egyenként 1–3 kishalat. 15–28 mm hosszú naphal- (*Lepomis gibbosus*) ivadékok voltak mind. A mennyiség és a halfaj azonos volt másnap is. A fészkekben kikelt fiókák száma 4,4, 3, 3, 5, 5, 5 volt. Egy fészekbe nem raktak tojást.

A pocgémek között és felettük egy szarka (*Pica pica*) röpített 5 fiókát,

alattuk egy szárcsa (*Fulica atra*) 3 fiókájával, két vízityúkfészek-anyag, gyékény és nádlevél volt, amit 50–100 m-ről szállíthattak oda. A kifejlett vízityúk a fákon éjszakáznak és ezt teszik a télen itt maradók is.

A víz fölé, félszáraz olajfűz ágra, egy függőcinege (*Remiz pendulinus*) épített fészket. Fiókái nem kelhettek ki, mivel kíváncsi kezek letépték fészket. Ugyanez a pár, két héttel később, 8 m magas fűzfára rakta új fészket. Költése a hagyományos környezetben eredményes is volt.

E vegyes fészektelepen 3 pár balkáni gerle (*Streptopelia decaocto*) nevelt 2–2 fiókát a víz felett 1 m magasan épített fészkekben. A repülni tanuló fiatalok mind a vízbe fúltak. Ugyancsak végzetes lett a tőkésréce (*Anas platyrhynchos*) fészkaljának sorsa, az emberek pusztították el. A parti sűrűben fülemüle (*Luscinia megarhynchos*) és barátposzáta (*Sylvia atricapilla*) nevelt és röpített szerencsésen. A kitermelés alatt álló agyagbánya területén 3 sor-dély- (*Emberiza calandra*) fészkekből 3–4–3, egy pipiske- (*Galerida cristata*) fészkekből 5 fióka kelt szárnyra. A működő (!) kotrógépen egy barázdabillegető (*Motacilla alba*) és két mezei veréb (*Passer montanus*) ütött tanyát. Az alagútkelemence közvetlen közelében, forgalmas helyen, egy ideiglenesen védetté nyilvánított téglahulladékdomb alatt egy hantmadár (*Oenanthe oenanthe*) nevelt fel 3 fiókát.

A gyár különböző részein, vascsőoszlopokban mezei verebek és seregélyek (*Sturnus vulgaris*) fészkeltek.

A gyártócsarnokban két füsti fecske (*Hirundo rustica*) nevelt 5–5 fiókát.

Puskás Lajos

A Kiskörei-vízlépcső és a madárvilág. Rendkívül érdekes az az igen gyors reakció, amellyel a madárvilág válaszolt a vízlépcső megépítését követő változásokra. A nagykunsági csatorna mellett, a Tiszától mintegy 1 km-re, ritkás sarjerdővel borított területen – mely a tervezett tározó területén belül esik – már jelenleg is 5–20 cm-es víz áll. 1973. június 19-én itt egy 15–20 párból álló dankasirály- (*Larus ridibundus*) és 6–8 párból álló kormosszerkő- (*Chlidonias nigra*) telepet találtam. Fészkeiket a kiálló gátak szélében összegyűlt uszadékokra építették.

Dr. Aradi Csaba

Ritkább madarak Bácsalmás környékén 1960–1974 közötti években. Mintegy 15 éves madártani megfigyelésem alatt Bácsalmás és környékén 172 madárfajt észleltem. Ebből 71 faj fészkel is a vizsgált területen. A 101 vonuló madárfaj közül 31 faj ugyanazon az útvonalon vonult ősszel, mint tavasszal. A vizsgált terület tavaszi vonulás idején gazdagabb madárfajokban, mint ősszel.

A ritkább, alkalmi vendégfajok a következők: *Gavia arctica*, *Podiceps griseigena*, *Phalacrocorax carbo*, *Egretta alba*, *Botaurus stellaris*, *Plegadis falcinellus*, *Platalea leucorodia*, *Cygnus cygnus*, *Tadorna tadorna*, *Pernis apivorus*, *Milvus milvus*, *Circus cyaneus*, *Pandion haliaetus*, *Falco cherrug*, *Crex crex*, *Otis tarda*, *Squatarola squatarola*, *Numenius phaeopus*, *Lymnocyptes minimus*, *Recurvirostra avosetta*, *Larus argentatus*, *Rissa tridactyla*, *Chlidonias leucopterus*, *Apus apus*, *Jynx torquilla*, *Nucifraga caryocatactes*, *Turdus torquatus*, *Hippolais pallida*, *Regulus ignicapillus*, *Prunella modularis*, *Carduelis spinus*, *Loxia curvirostra*.

1969. IX. 19-én, a bácsalmási Sós-tón gyűjtött dolmányos varjút, DR. KEVE *Corvus cornix sardonius* Kl. alfajnak határozta meg.

Dr. Rékási József

Adatok az Őszeszéki-szik madárvilágához. 1973-ban több területrészt tartottam rendszeres ellenőrzés alatt. Eredményeimről az alábbiakban számolok be: a Vilmaszállási Makra-széktől Őszeszékiig terjedő terület, másodosztályú szik, rétgazdálkodással. 2 pár gólyatöcsöt találtam fészkelve (3, ill. 4 tojás), ugyanott 1 pár gulipán (*Recurvirostra avosetta*) is költött. Őszeszéki-tó: 1 pár gulipán fészkel, fészket 4 tojással megtaláltam. Ugyanott többek között költött még 1 pár pocgém (*Ixobrychus minutus*) és 1 pár vízicsibe (*Porzana porzana*). Az Őszeszéki-tavon többek között 1 pár kendermagos réce (*Anas strepera*), 8 pár barátréce (*Aythya ferina*), 7 pár búbos vöcsök (*Podiceps cristatus*) és 1 pár feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*), 1 pár nyíl farkú réce (*Anas acuta*), 9 pár vízityúk (*Gallinula chloropus*), 17 pár guvat (*Rallus aquaticus*), 17 pár száresa (*Fulica atra*), 4 pár pocgém (*Ixobrychus minutus*), 7 nádirigó (*Acrocephalus arundinaceus*), 4 pár foltos nádi poszáta (*Acrocephalus schoenobaenus*) és 11 pár cserregő nádi poszáta (*Acrocephalus scirpaceus*) fészkel.

Hajtó Lajos

Faunisztikai adatok Szolnok megyéből. 1971—73 közötti időszakban, főleg Szolnok, Jászládány és Tisasüly körzetében végeztem madártani megfigyeléseket, melyek közül az alábbiakat emelném ki.

Kis kócsag (*Egretta garzetta*): Óballa határában, a Tisza árterében 1972 tavaszán újabb gémtelep alakult ki. Június 28 és július 22-e között többször is meglátogattam a területet és 20—25 pár kis kócsag fészkelését állapítottam meg. A kis kócsagokon kívül 10 pár szürke gém, 10—15 pár bakesó és 150—200 pár vetési varjú is költött. 1973. május 18-án tudtam először kijutni a gémtelpre ebben az évben. A fészkek számbavétele után úgy találtam, hogy a szürke gém és bakesó állománya az idén sem változott, viszont a kis kócsagoknak mintegy felére csökkent a létszámuk.

Fekete gólya (*Ciconia nigra*): 1972. május 24-én észleltem először két példányt Szolnok határában, a szórói Holt-Tiszánál. Június 9-én a számuk 8-ra emelkedett, majd június 20-ra ugrásszerűen negyvenre. Június 24-én a területen már csak 20 példány tartózkodott. Legutoljára szeptember 5-én figyeltem meg 1 példányt.

Batla (*Plegadis falcinellus*): 1973. április 30-án a Tisasülyi ÁG. halastava mellett késő délutáni órákban, a Tisza felől egy példányt láttam a tavak fölé repülni. A madár alig 30—40 m-re repült el mellettem.

Darázsölyv (*Pernis apivorus*): 1972. szeptember 20-án, Szolnoktól É-ra, a Zagyva árterében SIMON ISTVÁN a szolnoki Diana Vadásztársaság tagja egy fiatal tojót lőtt. A madarat megszereztem és a Madártani Intézet gyűjteményébe továbbítottam.

Békászó sas (*Aquila pomarina*): 1972. május 24-től június 20-ig, Szolnok mellett a Kovácsi Holt-Tisza partját szegélyező erdő egy nyugalmasabb részén több alkalommal is megfigyeltem egy magányos példányt.

Vándorsólyom (*Falco peregrinus*): 1973. február 3-án a reggeli órákban Jászládány határában végzett megfigyeléseim közben, sebes szárnyalással egy fiatal tollazatú példány suhant el alacsonyan a fejem fölött.

Túzok (*Otis tarda*): 1973. május 1. és június 3. közötti időszakban FATÉR IMRÉVEL együtt, ill. felváltva összesen négy alkalommal figyeltük meg kisebb-nagyobb csapatait. A legtöbb tűzokot – 16 kakast és 6 tyúkot – FATÉR IMRE észlelte május 20-án.

Uhu (*Bubo bubo*): A Tizzasülyi ÁG. halgazdaságának tórendszere fölött 1972. november 11-én, a déli órákban, hatalmas ölyv nagyságú bagolyra lettem figyelmes. A madár DNY-ról ÉK-i irányban, igen magasan repült. Távcsővel jól megfigyelhettem a madarat. Röpképe rendkívül hasonlított az erdei fülesbagolyéra, csak méreteiben haladta meg többszörösen.

Pásztormadár (*Pastor roseus*): 1971. május 31-én a déli órákban Szolnok belvárosa fölött 8–10 példányból álló csapatuk húzott el.

Lőrincz István

Adatok a sárvári járás madárvilágához. Fekete gólya (*Ciconia nigra*). Káld határában elterülő öreg csererdőben van egy feketególya-fészek. 1971-ben két fiókát neveltek fel a szülők. 1972-ben és 1973-ban már csak egy gólyát láttam a fészeknél. 1973 augusztusában a fészket tartó egyik korhadtt ág letört és a fészek nagy része a földre került. – Darázsölyv (*Pernis apivorus*). 1971-ben két lakott fészket találtam 2-2 fiókéval a Sárvár, illetve Káld határában levő erdőkben. 1972-ben és 1973-ban 3-3 lakott fészket találtam a Káld és Bajcgyertyános környéki erdőkben. – Halászsas (*Pandion haliaetus*). SZILÁGYI IMRÉTŐL kapott tájékoztatás szerint a Mikosszéplaki és Zalavégi Állami Gazdaságok halastavainál tavasszal és ősszel minden évben megjelenik egy-két halászsas. 1973-ban két madarat láttam itt. Március 20-tól április 14-ig tartózkodtam a területen. Még egy kései adat érdemel figyelmet: 1973. május 13-án a Rába jákfai szakaszán figyelttem meg egy példányt. – Kis lile (*Charadrius dubius*). A Rábánál általános jelenség. 1971. augusztus 7-én a folyó sárvári szakaszának egyik kavicszátonyán pelyhes fiókát figyelttem meg. 1973. június 29-én szintén egy fiatal madarat találtam a Rába egyik kavicszátonyánál Sárvár határában. – Billegetőcankó (*Actitis hypoleucos*). 1971. május 11-én Ikervár alatt a Rábánál 3 tojásos fészket találtam. 1972. június 21-én Sárvár határában két pelyhes fiókáját láttam. 1973-ban a Rába sárvári és rábapatyi szakaszán 6 családot figyelttem meg. –

Barbácsy Zoltán

Madártragédiák. Fészekrakó madarak szomorú végű baleseteit észleltem az elmúlt évtizedekben. 1936, vagy 1937-ben elpusztult sárgarigót (*Oriolus oriolus*) találtam a majdnem elkészített fészeknél. A fészekbe szőtt rafia hurkolódott a nyakára, ami fulladást okozott. Ilyen esetet észleltem kb. 10 évvel később, majd 1953-ban is. (Mindhárom madár tojó volt.)

1973. május 20-án kis őrgébics (*Lanius minor*) olyan „panaszos” hangjára lettem figyelmes, amelyet évekkal ezelőtt olyan esetekben hallottam, amikor a fészket valamely élőlény közvetlenül veszélyeztette. A hangot adó madarat keresve a kanadai nyárfán kb. 10 m magasan levő, teljesen elkészített kis-örgébics-fészket láttam, amely az ágak közül kifordulva, az ágtól kb. 30 cm-rel lejjebb csüngött. A fészek alatt, annak szélétől kb. 10 cm-rel élettelenül himbálódzott egy kis őrgébics. Az előbb leírt sárgarigó-balesetekhez hasonló módon múlt ki ez a madár is. Sajnos nem volt lehetőség annak megállapítására, hogy mi hurkolódott a kis őrgébics nyakára, de az bizonyos, hogy a

madár vergődése során emelte ki a fészket az ágak közül, amely fennakadt a szerencsétlenül járt kis órgébicesel együtt.

Dr. Orosz Miklós

Kurze Mitteilungen

Silberreiher (*Egretta alba*) auf dem Kondor-See von Fülöpháza. – Im 1972 hielten sich 10–15 Silberreiher im grossen Schilfgebiet des Salzsees auf. Sie hielten auch am Winteranfang lange aus, am 18. Dezember konnte ich noch 4 Exemplare sehen.

Dr. Miklós Marián

Seidenreiher (*Egretta garzetta*) und Rallenreiher (*Ardeola ralloides*) Brutplätze bei Tiszasüly. – Während der Frühlingsbeobachtungen im 1973 auf den Fischteichen der Tiszasülyi PG. fiel mir auf, dass das Gebiet von zahlreichen Fischreiher (*Ardea cinerea*) und Nachtreiher (*Nycticorax nycticorax*) aufgesucht wird, aber vom Fall zu Fall auch von Seidenreiher, um sich dort zu ernähren. Auf Grund der Informationen von der Bevölkerung konnte ich ihr Brutgebiet am 13. Mai 1973 finden. Es liegt im Überschwemmungsgebiet der Theiss, auf dem Rechufer, 6 km nördlich von Tiszasüly in einem sehr alten (90–100 Jahre) Wald, der hauptsächlich aus Silberpappeln besteht.

Um die Zahl der brütenden Arten näher festzustellen habe ich den 25. und 26. Mai mit meiner Frau, den Herren GÉZA SZENTENDREY und IMRE FATÉR im Gebiet verbracht. In dem sehr üppigen Wald war es fast unmöglich die Zahl der Nester genau festzustellen. Die Zählung konnten wir nur mit annähernder Genauigkeit ausführen. In dieser Zeit haben wir das Gebiet gründlich überprüft und konnten folgende Brüte feststellen: Seidenreiher 25–30 Paare, Fischreiher 26–30 Paare, Rallenreiher 2 Paare, Nachtreiher 60–80 Paare, Rotfussfalke (*Falco vespertinus*) 3 Paare, Waldkauz (*Strix aluco*) 1 Paar, Waldohreule (*Asio otus*) 1 Paar, Saatkrähe (*Corvus frugilegus*) 250–300 Paare.

Die Ausbildung dieses dicht besiedelten Brutgebietes ist übrigens gar nicht von neuerer Zeiten. Laut Behauptung der Bevölkerung ist das Gebiet schon seit mehreren Jahrzehnten ein beliebter Brutplatz für die verschiedenen Reiherarten. Der Leiter der Fischerei der Tiszasülyi PG. hat energisch behauptet, dass vor einigen Jahren auch Kormorane in einigen Paaren mit den Reiheren zusammen genistet hätten, er hat sogar einen geschossen. Während des Frühlingzuges hat er heuer auch einige Exemplare beobachtet, die aber die Brutzeit woanders verbrachten.

István Lőrincz

Weitere Daten über die Brutkolonie der Seidenreiher (*Egretta garzetta*) bei Hármas-Körös. – Die in den Jahren 1960–61 noch existierenden Reiherkolonien Nr. 1 und 2 bei Halásztelek (heute Halászlak) (siehe Aquila, LXIX–LXX, Seite 245) sind heute wegen der Waldrodung, bzw. wegen Störung des Brutplatzes vollständig erloschen. Die Vögel brüten jetzt ausschliesslich am Brutplatz Nr. 3 vor der Dammwarte bei dem Aranyos-Knie. Nach unterschiedlicher Anzahl der Brüte der letzten Jahre hat sich die Brüte im 1973 folgendermassen gestaltet: Seidenreiher 16 Nester

Rallenreiher 4 Nester (*Ardeola ralloides*)

Nachtreiher (*Nycticorax nycticorax*) 20 Nester – Über die Reiherkolonie und Verteilung der Arten siehe Näheres auf der Karte im ungarischen Text. – Die ausgetrockneten und lebenden Weiden stehen im Wasser. Man kann annehmen, dass bis die Kolonie und die ringsum stehenden Galeriewälder unter ähnlichen, geschützten Bedingungen bleiben, bleibt auch die Kolonie einer der Brutplätze dieser geschützten Vögel.

Zsigmond Réthy

Analyse der in Weisstorchnestern (*Ciconia ciconia*) gesammelten Gewölle. – Wir haben uns den Vogelberingungsarbeiten des Instituts für Vogelkunde im Sommer 1973 angeschlossen. Wir haben alle Storchnester in 22 Ortschaften des Kreises Baja, sowie in 4 Gemeinden des Kreises Bácsalmás (heute Kiskunhalas), insgesamt in 26 Gemeinden überprüft. 48 Nestlinge wurden von uns beringt. Wir haben auch Nahrungsreste gefunden: Szeremle: Fisch-

schuppen, Schwanzende von Grossauge (*Abramis brama*); Bácsalmás: Fischschuppen, *Mollusca* sp., *Mus musculus*-Reste, *Natrix natrix*; Katymár: *Helicella obvia* 12 St.; Gara: *Rana* sp., *Pisces* Reste.

In zwei Gemeinden haben wir Gewölle gesammelt: Csikéria: Nest auf dem Schornstein des Bahnhofgebäudes mit drei Jungen; Mélykút: Nest auf dem Schornstein eines Hauses (Lenin tér 42) mit 2 Jungen. Das Nest in Csikéria befindet sich in der Nähe von Wiesen, Röhrichtern, und Weinanbauflächen am Rande des Dorfes. Wir konnten hier 4 (2 ganz frische) Gewölle sammeln. Das Nest von Mélykút liegt im Dorfzentrum, von hier aus stammt nur ein Gewöll. Zeit der Sammlung: in beiden Fällen 6. Juli 1973. Abmessungen der zwei intakten Gewölle: 50,0; 54,0; die anderen waren zerbrochen. Nahrungsreste aus den 4 Gewölle zusammen: 3 St. Reste von *Hydrous piceus*, 4 St. *Dytiscus marginalis*, 2 St. *Gryllotalpa gryllotalpa*, 7 St. *Anomala vitis*, 81 St. *Poeyphylla fullo*, 21 St. *Zabrus tenebroides*, 1 St. *Geotrupes mutator*, 1 St. *Carabus ullrichi*, 1 St. *Agritoeus lineatus*, Larve, 1 St. *Leptinotarsa decemlineata*, 18 St. *Melolontha melolontha*, 16 St. *Pisces* Schuppen, 1 St. Hühnerfeder (*Aves*). Sonstiges: 3 St. *Panicum* sp., Samen, 1 St. Maisstengelbrocken, viel Heu- und Strohbrocken, 1 St. 6 mm Kies.

Mélykút: (ein gebrochenes Gewöll) 18 St. *Zabrus tenebrioides*, 14 St. *Anomala vitis*, 1 St. *Geotrupes* sp., 6 St. *Gryllotalpa gryllotalpa*, 1 St. *Mus musculus* Rest, Sonstiges: lehmige, schlammige Holzstücke.

In den 5 Gewölle: 11 Insektenarten in 179 Exemplaren zeugen über die Nützlichkeit des Weisstorches. Besonders soll man die Vertilgung der Koloradokäfer hervorheben!

Dr. József Rékási

Krauskopfpelikane (*Pelecanus crispus*) auf dem Zab-Szék See. — Am 2. Mai 1972 über den Zab-Szék See, 6 km von Szabadszállás, habe ich 2 Krauskopfpelikane beobachtet. Die Vögel zogen über mich, in 40–50 m Höhe, nach Westen.

Pál Mödlinger

Weisswangengans (*Branta leucopsis*) in Bezirk Fejér beobachtet. — Am 23. Dezember 1973 in der Nähe von Seregélyes, auf einem Weizenfeld habe ich einen sich auf der Nahrungssuche befindenden Saatgans (*Anser fabalis*) — Flügel beobachtet. Die Truppe bestand aus 30–35 Exemplaren und ungefähr 4 m von ihnen entfernt standen 2 Weisswangengänse. Die Gänse konnte ich aus einer Entfernung von 25–30 m 10–15 Minuten lang durch Fernglas beobachten. Ich möchte bemerken, dass ich im 1972 schon Gelegenheit hatte Weisswangengans in Sárszentágota zu beobachten.

Imre Szabó

Brut von Reiherente (*Aythya fuligula*) in Hódmezővásárhely. — Die erste Beschreibung der Brut von Reiherente verdanken wir IMRE NAGY aus 1965 (Siehe NAGY I: Beobachtungen über den Brut der Reiherente in Ungern. Aquila. 1966–67, 73–74. Jahrgang, Seite 177–178). Er hat eine Familie in der Nähe von Vitnyéd auf einem Waldsee in Juli–August beobachtet.

Am 9. Juli 1973 neben der sog. Tarjáni Landstrasse bei Hódmezővásárhely nahe der Schule Bodzás in einer pflanzenloser Lehmgrube (100 × 100 m, Tiefe 1,5 m) habe ich einen Reiherentenerpel mit 9 Dunenjungen entdeckt. Das Wasser lag neben einer belebten Landstrasse von drei Seiten mit überschwemmten Reisfeldern umgeben, einige Hundert Meter davon arbeitete die Schweinemastanstalt der PG. Das zweite mal besuchte ich das Gebiet am 27. Juli, dieses Mal sah ich das Weibchen mit den Spriessjungen zusammen. Drittes Mal am 15. August suchte ich die Lehmgrube auf, ohne jedoch die Familie beobachten zu können. Es ist annehmbar, dass die Reiherenten in der üppigen Pflanzenwelt der Reisfelder brütet und die tiefen, offenen Gewässer nur nach der Bebrütung besetzt haben.

Über meine Beobachtungen konnte ich zahlreiche schwarzweisse und farbige Aufnahmen machen, welche in Archiv des Institutes für Vogelkunde liegen. ENDRE VETŐ Naturschutz-hauptinspektor hat auch im Sommer 1973 bei Gyenesdiás am Balaton ein Jungen führendes Reiherentenpaar gesehen.

Dr. István Sterbetz

Kolbenenten (*Netta rufina*) und Eiderenten (*Somateria mollissima*)-Vorkommen. — Der Wasserablenkungs- und Niveauregelungskanal für den Velencei-See ist das Kajtor-kanal. Ein Teil des Kanals zieht sich durch das sog. Alsó-Fertő Gebiet des Naturschutzgebietes. Dieses Gebiet ist bedeutungsvoll als Nahrungsbasis für das Naturschutzgebiet,

während des Winters befinden sich hier unzählige Wasservögel. Während meiner Beobachtung vom 20. November 1973 habe ich auf dem Kanal unter den Stockenten (*Anas platyrhynchos*) eine Eiderente entdeckt. Entlang des Kanals weiter gegangen, beobachtete ich in Richtung Seregélyes 2 Kolbenenten.

Imre Szabó

Wasservogelzug im Herbstende in der Nähe der Mole von Keszthely. – Am 23. November 1973 zwischen der Mole und dem Badehaus von Keszthely schwammen 2 braungefärbte Weibchen der Eiderente (*Somateria mollissima*) umher, gleich neben der Wand der Mole befanden sich 5 Eisenten (*Clangula hyemalis*), draussen auf dem offenen Wasser 2 Weibchen oder juv. Mittelsäger (*Mergus serrator*), in der Nähe des Ufers einige Bergenten (*Aythya marila*). Diese schwammen auf mich zu oder mischten sich in der Menge der Schellenten (*Bucephala clangula*) 80 – 100 St., Reiherenten (*Aythya fuligula*) 80 – 100 St., Tafelenten (*Aythya ferina*) 10 – 14 St., Blässhühner (*Fulica atra*) 800 – 1000 St., Schwarzhalstaucher (*Podiceps nigricollis*) 2 St. unter. Die Blässhühner haben die Tafelenten verfolgt, um ihrer Nahrung habhaft zu werden.

Dr. András Keve

Trauerente (*Melanitta nigra*) in der Umgebung von Tahi. – Während der Wasservogelzählung am 16. Dezember mit haben wir GYÖRGY KÁLLAY in der Nähe von Tahi an der Donau 2 Trauerenten beobachtet.

Géza Szentendrey

Ruderente (*Oxyura leucocephala*) am Szappanosszék-See von Fülöpháza. – Während der Monaten November und Dezember haben sich 2 Ruderentenerpel etwa 6 Wochen lang auf den offenen Gewässer des verhältnismässig kleinen Szapanosszék-Sees aufgehalten. Sie waren ziemlich vorsichtig; näher als 200 m liessen sie niemanden an sich heran. Sie wurden auch von BÉLA JAKAB, IMRE KISS und LAJOS PUSKÁS beobachtet. Am 18. Dezember sah ich sie zum letzten Mal.

Dr. Miklós Marián

Gänsegeier (*Gyps fulvus*) in der Nähe von Budapest. – Das Naturhistorische Museum bekam ein Exemplar des Gänsegeiers, welche Art nahezu als Unikum gilt. Das alte Männchen mit vollständigem Gefieder wurde von SÁNDOR STAMMEL am 28. März 1969, bei Budapest im Kamara-Wald geschossen. Das Museum hatte in seiner, im 1820 gegründeten und 1956 vollkommen vernichteten, Sammlung kein Exemplar, welches binnen den heutigen Grenzen stammte.

Dr. Lajos Horváth

Gänsegeier (*Gyps fulvus*) in Seregélyes beobachtet. – Am 14. November 1973 auf der Tehénmező-Weide, nahe dem Dorf Seregélyes, habe ich einen grossen Vogel, der auf einem Galgenbrunnen stand, erblickt. Ich näherte mich dem Brunnen und langsam wurden die artcharakteristischen Züge sichtbar, durch das Fernglas konnte ich den Gänsegeier identifizieren. Es war ein Vogel mit schönem Alterskleid, von der Sonne überflutet. Nach einer 4 – 5 minütiger Beobachtung erhob sich der Vogel und mit langsamen Flügelschlägen entfernte sich in Richtung Gem. Sárosd.

Imre Szabó

Auerhahnbeobachtung (*Tetrao urogallus*) in Sopron. – Im Mai 1973 habe ich während meiner Erholung in Sopron mehrmals Vogelbeobachtungen in den umliegenden Wäldern durchgeführt. Während einer solcher Beobachtung ist es mir gelungen den Balz eines Auerhahns etwa 8 – 10 Minuten lang zu beobachten. Den Hahn habe ich auf einer Lichtung in einem Lärchenholz erblickt. Der Balz begann mit regelmäßigen langsamen taktak Lauten, welche später schneller wurden und endeten mit Lauten welche dem Wätzen der Sense ähnelten. Der Hahn flog nach den Balz in einen Kieferholz hinein. Nach der Beobachtung habe ich mehrere Tage in der Nähe der Lichtung verbracht, ohne jedoch den Hahn nochmals beobachten zu können.

Imre Szabó

Verhalten eines beunruhigten Grosstrappenflügels (*Otis tarda*). – Am 1. November 1973 konnte ich das interessante Verhalten eines beunruhigten 18-köpfigen Grosstrappenflügels auf der Csabacsüdi-Weide im Bezirk Békés beobachten. Der Hirtenhund hat die Grosstrappen unter lautem Gebell, aus einer Entfernung von etwa 200 m begonnen, ange-

griffen. Die standen bis dahin zerstreut, sammelten Käfer auf, aber jetzt haben sie sich mit aufgeschlagenen Schwänzen und stolzen Schritten gruppiert um ihre Reihen zu schließen und den Hund mit vorgestrecktem Hals und halbgeöffneten Flügeln zu erwarten. Einige Minuten lang hielten sie den immer wieder heftiger angreifenden Hund zurück, endlich flogen sie weg. Aus der Truppe, die etwa 200 m weiter landete, schaltete sich ein alter Hahn aus. Er hat zuerst mit auf dem Rücken gelegtem Schwanz hin- und her stolziert, dann gleich der Endform des Frühlingbalzes 2–3 Minuten lang in Vollbalzstellung verharrete. Der Erregungszustand endete ohne Übergang, ganz abrupt; der Vogel liess danach sien Gefieder glatt anliegen und begann mit der Nahrungssuche.

Dr. István Sterbetz

Interessantes Verhalten beim balzenden Grosstrappenhahn (*Otis tarda*). – Am 25. März 1973 beobachtete ich 14 Grosstrappenhähne auf der Hortobágy (Zám-Pusztta). Der Anfang der Balz wurde mit erneuten Läufen, Auffliegen, Zänken, tanzenden Schritten vorgeführt. Mitunter weideten sie ziemlich lange, nur die zwei alten Hähne drehten sich in Vollbalzstellung. Ein jüngerer Hahn hat auf einmal seine Handschwingen nicht unähnlich einer Handschuh mit weissen Federn nach aussen gekehrt, seinen Schwanz schlug er zurück und begann zu balzen. Seinen Kropf und Hals hat er aber nicht aufgeblasen. Ganz nach vorn gebeugt – fast fiel er um – seinen Hals vorgestreckt, hat er pflanzliche Stoffe, Grashalme aufgepickt, währenddessen bewegte er sich in Halbkreisen, die symbolischen Pflanzen legte mal links, mal rechts ab, um sie wieder aufzupicken. Der Hahn hat zum Nestbau auffordernde, sowie Lock- und Fütterungsbewegungen vorgeführt, die auch bei anderen auf den Boden brütenden Arten üblich sind, dies dauerte mehr als 10 Minuten, und mehrmals wiederholt wurde. Die Vollbalzstellung hat er aber nicht aufgenommen.

Vilmos László Szabó

Kiebitz (*Vanellus vanellus*) im Wald. – Am 10. Juni 1971 sah ich einen Kiebitz über den Waldstreifen, der neben der Verkehrsstrasse nahe dem Velencei-See liegt; der Vogel hat Gefahrlauten von sich gegeben. Aus dem Wald kamen Stimmen der Antwort auf den Ruf des Alten. Ich kam näher, da entdeckte ich die Jungen, wie sie unter den Akazien hin- und herliefen. Sie kamen wahrscheinlich von der anderen Seite, wo sie an der Wiese seitens der Hirtenhunde dauernd gestört wurden. Das Weibchen mag die Jungen vor den Hunden herüber geführt haben, um sie später nach Überkehren der Autobahn M7 nach friedlichere Gebiete überzusiedeln.

András Zágon

Daten über die Brut des Flussregenpfeifers (*Charadrius dubius*). – In Sommer 1972 war ich Gast des Herrn JENŐ RADEZKY Leiter der Vogelwarte Agárd. Am 15. Juni, am ersten Tag meines Aufenthalts, habe ich ein Nest des Flussregenpfeifers gefunden. Die zukünftigen Parzellen neben dem See wurden hauptsächlich mit Schlamm aufgefüllt. Dadurch entstand ein Biotop, zwischen kahlen Feldern mit kleineren-grösseren seichten Gewässern, mit unanspruchsvoller Pflanzenwelt der Salzgebiete, verhältnismässig reich an Insekten, das dem Flussregenpfeifer entsprach. Im 1972 brütete ein Paar und die Jungen wurden erfolgreich aufgezogen auf einem, zwischen den Erholungsgebäuden und dem Strand gelegenen, halb versalzten Gebiet, das kleiner war, als ein Fussballplatz. Im 1972 habe ich 6 Paare um den See beobachtet. 1 Paar bei Dinnyés, 1 Paar mit Jungen bei Velence, drei Paare haben sich in den mit Dämmen separierten später aufzufüllenden Mulden aufgehalten. Ich habe die Brut von zwei Paare gesehen.

András Zágon

Terekwasserläufer (*Xenus cinereus*) und Sumpfläufer (*Limicola falcinellus*) auf der Hortobágy. – Am 7. September 1969 habe ich einen Sumpfläufer unter den Kampfläufern (*Philomachus pugnax*), Bruchwasserläufern (*Tringa glareola*), Waldwasserläufern (*Tringa ochropus*) Dunkler Wasserläufern (*Tringa erythropus*), Grünschenkeln (*Tringa nebularia*), Flussuferläufern (*Tringa hypoleucos*) und Sichelstrandläufern (*Calidris ferruginea*) beobachtet. Das Gebiet besteht aus Pfützen, niedrigen Gewässern vom halben Hektar, welche jedes Jahr von verschiedenen Watvögeln zur Zugzeiten aufgesucht wird.

Zum gleichen Zeitpunkt habe ich hier einen Terekwasserläufer gesehen. Der stand von den übrigen Vögeln abseits und benahm sich zuversichtlicher als jene. Am 13. September habe ich wieder einen – wahrscheinlich das gleiche Exemplar – gesehen.

Dr. Mihály Endes

Vorkommen von seltener Watvögel. – Die Vogelbalgsammlung des Naturhistorisches Museums hat seltene Arten bekommen: Odinshühnchen (*Phalaropus lobatus*), 14. Sept. 1963. Sárszentágota, coll. DR. LAJOS HORVÁTH; Sumpfpfäuer (*Limicola falcinellus*) 23. August. 1970, Szabadszállás coll. ANTAL GYÉRESSY; zwei Sanderlinge im Brutkleid (rötlich) (*Calidris alba*) 26. Mai 1967, 12. Mai 1971, Szabadszállás, coll. DR. PÉTER PÉCZELY. Alle Vögel waren alte Männchen.

Dr. Lajos Horváth

Spätbrut der Waldschnepfe (*Scelopax rusticola*) in Zagyvaróna. – Nach meiner Erfahrung unterliegt die Brut der Waldschnepfen einer Verschiebung, i.e. sie brüten sehr unregelmässig. Die Mehrzahl brütet im April. Es gibt aber auch frühere Brüte, falls das Wetter es im Frühling zulässt. Diese legen ihre Eier schon Ende März ab. Die Brüte in den April folgenden Monaten sind aber unregelmässig. Die Verschiebung der Brüten ist manchmal sehr gross, die letzten Jungen sah ich am 1. Juli zu schlüpfen. Wenn wir hier die Bebrütungsdauer in Betracht ziehen, dann sollte der Nestbau und das Eierlegen zwischen dem 1. und 10. Juni stattfinden. Am 10. Juli fanden wir im Waldkreis Budavölgy wieder ein Spätgelege. Das Nest war nahe meiner Wohnung, deshalb konnte ich es täglich kontrollieren. Die letzte Kontrolle führte ich am 20. Juli durch. Es war am Nachmittag, wann ich die Eier schon leer, durch den Jungen regelmässig geöffnet, vorfand. Das Gelege mochte Ende Juni vollständig sein. Die Jungen habe ich in der Nähe des Nestes nicht gefunden, so nahm ich an, dass das Weibchen sie per Luftpost, aus dem westlichen steilen Steineichenwald in dichteren feuchteren Wald abtransportiert hatte. Der gegenüberliegende Abhang ist von dichtem Wacholderunterwuchs bewachsenem Akazienwald bedeckt, wo der Boden locker ist, das mochte das Weibchen dazu bewegen die Jungen hinüberzutragen.

Ferenc Varga

Ungewöhnliches Verhalten des Säbelschnäblers (*Recurvirostra avozetta*). – Auf den Salzgebieten von Nord-Dobrudscha brütet der Säbelschnäbler regelmässig in der Gesellschaft von Fluss-seeschwalbe (*Sterna hirundo*), Zwergseeschwalbe (*Sterna albifrons*), Brachschwalbe (*Glareola pratincola*) und Seeregenpfeifer (*Charadrius alexandrinus*). Diese Arten beunruhigen den Säbelschnäbler oft, sogar der kleine Seeregenpfeifer greift ihn an, was ich nicht einmal beobachten konnte. Unser Vogel benimmt sich dagegen üblicherweise passiv, sogar Scheinangriffe werden von ihm selten vorgeführt. Am 20. Mai 1973 habe ich jedoch aussergewöhnliches Verhalten bei einem Säbelschnäbler gesehen, neben dem Salzsee Plopu bei Murighiol (Bezirk Tulcea, Rumänien).

Aus dem Fenster meines Beobachtungszeltes sah ich 17 Nester des Säbelschnäblers auf einem Gebiet von einigen Hunderten qm. Irgendwo aus dem Gras (*Salicornia herbacea*) stand ein einige Tage altes Junge des Säbelschnäblers auf und ging mit unsicheren Schritten dem Beobachtungszelt entgegen. Ein Altvogel, der ein benachbartes Nest bewachte, ging ihn um und begann das Junge zu folgen. Das Junge lief schnell, in Richtung des Altvogels sehend. Auf einmal trat der Alte zur Seite, packte das Junge beim Flügel, gleich neben dem Körper, und mit der Bewegung eines Hockey-Spielers, seitwärts, schlug ihn gegen die Erde. Das Junge lag auf dem Boden ausgestreckt, leblos, der Alte aber trot uninteressiert über den kleinen Körper hinweg und ging zu seinem Nest zurück. Alles geschah auf einigen qm, wie man es auf dem Aufnahmen beobachten kann. Die Erklärung war einfach: der Säbelschnäbler schützte seinen Nestraum gegen den arteigenen Eindringling. Diese Behauptung wird jedoch von einer anderen, allerdings unsicheren Beobachtung in Zweifel gestellt, welcher jedoch Aufmerksamkeit geschenkt werden soll.

Am 22. Juni 1973 auf der Insel Sahalin (schmale Sandinsel im Schwarzen Meer, in der Nähe von St. Gheorghe) habe ich in der Nähe einer Fluss-seeschwalbenkolonie einige Säbelschnäblerester entdeckt. Als ich mich näherte, ein Vogel rannte zum Wasser mit einem grösseren dunklen Gegenstand in seinem Schnabel und entschwand hinter einer Biegung der Küstenlinie, ohne mir die Möglichkeit zu bieten das Feldglas heben zu können. Wegen der etwa 150 m Entfernung konnte ich es nicht klar sehen, aber mir dünkte es so, als wollte er sein Junge auf einen geschützteren Platz retten. Den Strand habe ich genau durchgestöbert, ohne etwas finden zu können, und die sich schleppenden „gewundenen“ Säbelschnäbler konnten auch auf die Nähe der anderen Nester weisen.

Wenn vom Vogel wirklich das Junge transportiert wurde, so verändert sich die Erklärung für die Ereignisse in Plopu. Es ist möglich, dass auf die Stresswirkung des nahen Beobachtungszeltes der Altvogel das Junge allzu heftig legen wollte, was danach zum tragischen Ausgang führte. Hier brauchen wir jedoch weitere Beobachtungen.

Die Beweisaufnahmen sind im Archiv des Instituts für Vogelkunde.

Botond J. Kiss

Mittlere Raubmöwen (*Stercorarius pomarinus*) in Felsőgöd. – Am 22. September 1973 beobachtete ich unter den Lachmöwen (*Larus ridibundus*), welche auf den Sandbänken über Felsőgöd zu vernachten wollten, 2 Mittleren Raubmöwen. Die Lachmöwen schlugen häufig nach den Raubmöwen, aber diese liessen sich nicht stören. Wann die Raubmöwen aber sich in der Menge der Lachmöwen, welche auf den Strand standen, untermischten, die letzteren schenkten ihnen keine Achtung mehr.

Pál Mödlinger

Nahrung der von Sonnenblumenfeldern gesammelten Türkentauben (*Streptopelia decaocto*). – Am 27. August 1972 wurden bei sonnigem Wetter von den Sonnenblumenfeldern der Bácsalmás PG. bei Mosztonga, von einem Gebiet von 100 kH., 234 St. (107 Männchen + 127 Weibchen) Türkentauben gesammelt. Ergebnisse der Mageninhaltsuntersuchungen:

Nur Unkrautsamen:	13 Fälle,
Nur Nutzsamen:	104 Fälle,
Unkraut- und Nutzsamen zusammen:	117 Fälle.

Einerlei Nahrung wurde in: 103 Fällen, zweierlei in: 83, dreierlei in: 33, viererlei in: 11, fünferlei in: 4 Fällen in den Mägen gefunden.

Die in den Mägen gefundenen Nutzsamen: (Vogel) Samenstückzahl: (*Helianthus annuus*: 197/368, *Triticum aestivum*: 12/50, *Zea mays*: 11/15, *Vitis vinifera*: 9/15, *Pisum sativum*: 1/1

Die in den Mägen gefundenen Unkrautsamen:

Polygonum convulvulus: 53/455, *Setaria lutescens*: 32/355 *Polygonum aviculare*: 21/140, *Vicia* sp. 21/161, *Polygonum lapathifolium*: 13/76, *Convolvulus arvensis*: 10/38, *Amaranthus retroflexus*: 8/13, *Sambucus nigra*: 22/682, *Echinochloa crus-galli*: 5/16, *Chenopodium hybridum*: 4/27, *Rubus caesius*: 4/20, *Amaranthus blitoides*: 4/18, *Chenopodium album*: 2/2, *Amaranthus albus*: 1/1, *Stellaria media*: 1/37, *Trifolium* sp. 1/6, Sonstiges: Kies: 221/9566, Glasscherben: 5/5, Lehmstücke: 1/1, Kohlenstück: 1/1, Strohalm: 2/2, Schnecke: (*Helicella hungarica*): 2/2

Die Sonnenblumenfelder wurden von etwa 10 000 Türkentauben aufgesucht, so sind die gewonnenen Ergebnisse gut zu verallgemeinern. Die Schäden stammen nicht nur aus dem Vertilgen der Sonnenblumensamen, sondern auch aus dem Verbreiten der Unkrautsamen. Auf Grund ausländischer Erfahrungen wünscht die PG. in der Zukunft grössere Schutzmassnahmen gegen die massenweise erscheinenden Türkentauben anzuwenden. Die Untersuchungen beweisen ihre schon früher entdeckte Unkrautsamenvertilgung. In der Zukunft möchten wir die Untersuchungen auf die Zeitspanne zwischen Saaten und Ernte erweitern.

Dr. József Rékási

Uhu (*Bubo bubo*) auf der Medves-Hochebene. – Am 22. Mai 1973 in den Abendstunden führer wir mit Auto über die Hochebene- die Scheinwerferlicht fiel auf einen Wegweiser, da sah ich einen Uhu daran zu sitzen. Wir waren schon 5–6 m von ihm entfernt, wann er wegflog – mit trägen Flügelschlägen. – Das Vorkommen in dem Gebirge ist interessant, weil der Vogel bisher nicht beobachtet worden war. Vor einigen Jahren fand ich seine Flügelfeder auf der östlichen Seite, den Uhu selbst konnte ich aber nur jetzt erblicken.

Ferenc Varga

Brut der Sumpfohreulen (*Asio flammeus*) in der Hortobágy. – Bisher wurde nur eine sichere Brut bekannt; in der Nähe des Parajoshalom von Gusztáv Szomjas am 27. März 1914. Er sah auch beim Kiszényes-See drei fortwährend klappernde Eulen, eine von ihnen stellte sich einer Rohrweihe nach. Es ist wahrscheinlich, dass sogar mehrere Paare in diesem Jahr gebrütet haben. Er bemerkt noch, dass der Sohn des Csárdainhabers Meggyes behauptet, dieses Jahr mehrere Nester der Eulen in der Nähe von Kis-zsombikos zu finden, sogar Nestlinge wurden von einigen herausgenommen. (Aquila. 1916, S. 346–347.) UDVARDY war auf der Pussta von Kunmadaras nur vom 5–8. Mai 1943 und besuchte den Darvas-See. „Nur ein Paar der Sumpfohreule habe ich gesehen“ schreibt er – „das hat zweifellos auch gebrütet“. (Aquila, 1959, S. 219.) Ich selbst habe auch in den 60-er Jahren eine Sumpfohreule in dieser Gegend im Frühling beobachtet.

Am 25. April 1973 beobachtete ich ein Paar auf dem Jagd, auf der Zám-Pussta. Am 8. Mai konnte ich auf der Madaras-Pussta ihren charakteristischen Balzflug beobachten. Sie kreisten immer höher, das Männchen klatschte während seiner Sturzflüge weit hörbar mit seinen Flügeln, dann flugen sie in Richtung Darvas-Insel weg. Das Nest fand ich am 19. Juni auf der Insel. Im Pflanzenwuchs lagen zerstreut Reste von Rohrgarben, das Gebiet

bedeutet den höchsten Teil in der Nähe des alten Brunnen. Die 5 Eier lagen im hohen, hauptsächlich ranzigen Bestand von *Agropyron repens*. Zuerst flog das Männchen auf, dann – ich war schon nahe – das brütende Weibchen. Das Männchen kreiste umher, klapperte, das Weibchen setzte sich weiter nieder. Die Eier sind bebrütet.

9. Juli – Im Nest sitzen drei Dunenjungen, frisch ausgeschlüpft und zwei faule Eier. Das Weibchen fliegt auf, bangt aber sehr um ihre Jungen, kreist klappernd um dann fliegt zum Nest zurück.

26. Juli – Die Nestlinge haben sich vom Nest entfernt und sitzen auf einem neuen Platz. Eines ist entwickelt, mit spriessenden Federn, das zweite ist mittelmässig entwickelt, das dritte ist sehr zurückgeblieben.

31. Juli – Eine der Alten benahm sich noch immer, wie früher, die Jungen konnte ich aber nicht mehr zu finden.

Zwei weitere Beobachtungen weisen noch darauf hin, dass noch 1–2 Paare in der Gegend gebrütet haben mochten. Der Naturschutzwächter beobachtete ein Exemplar am 25. Juli auf der Zám-Pussta um Pozsgástelek. DR. BERNDT Leisler, Vogelwarte Radolfzell, sah am selben Tag eine Sumpfohreule bei Csukás die Lachmöwen (*Larus ridibundus*) zu attackieren.

László Szabó

Junge Sumpfohreulen (*Asio flammeus*). – Am 1. Juli 1973 liess ich 2 junge Sumpfohreulen in einem Weidenaue bei Hármás-Körös auffliegen. Sie hatten sich, von einer kleinen, mit hohem Grass bewachsenen Insel hoch. Die flüggen Jungen konnte ich später noch lange beobachten.

Zsigmond Réthy

Der Bestand der brütenden Mauersegler (*Apus apus*) in Pécs, im 1973. – Die Verteilung und die Zahl der Mauersegler in Pécs habe ich seit 1969 mit Aufmerksamkeit verfolgt. Auf Grund dieser Daten kann ich behaupten, dass sie in 1973 in höherer Zahl, als je in dem Stadt gebrütet haben. Es wurde von mir die nächste Verteilung festgestellt: im Stadtzentrum, unter der Kuppelbedeckung der Dschami auf dem Széchenyi Platz 15–16 Paare, auf der Irgalmas-Kirche 6 Paare, auf dem Hotel Nádor in den Spalten der Dachbedeckung, unter den Roletten 4 Paare, noch auf dem Széchenyi Platz auf zwei anderen entsprechenden Gebäuden je 4 Paare, in der Kossuth Strasse in einem Spalt, neben einer Spalette 1 Paar, auf dem Kórház Platz unter der Kuppelbedeckung der Dschámi Jakovali Hasszán 25–30 Paare, unter den Dachbedeckungsplatten des Bezirkspitals in den Spalten 6 Paare, bei Kreuzung der Strassen Kodály und Székely 3 Paare, in der Bartók Strasse 1 Paar, in der Alkotmány Strasse 7 Paare, im Innenhof der Lehrerhauptschule neben einer Wasserrinne 4 Paare, auf der Athinay Wohnsiedlung in einem Spalt zwischen den Paneln 1 Paar, in den Spalten der Székesegyház (Kirche) 4 Paare. Meine Daten habe ich auf Grund zahlreicher Beobachtungen zusammengestellt und teile schon abgerundet mit. Auf Grund dieser Daten lässt sich feststellen, dass im 1973 in Pécs mindestens 85–90 Paare Mauersegler gebrütet haben.

Viktor István Ivanits

Weissrückenspechtbrut (*Dendrocopos leucotos*) im Börzsöny-Gebirge. – Am 6. Februar 1972 wurde von mir ein Weissrückenspecht auf dem Nordabhang des Nagy-Hideg-hegy im Börzsöny in einem mitteljährigen Buchenwald beobachtet.

Am 1. April 1973 sah ich ein Paar, das Männchen hat eben in eine frisch angefertigte Höhle eingeschlüpft. Die Höhle wurde in dem 15–20 jährigen Buchenwald in eine entzweigebrochene 30 cm dicke Hagebuche gezimmert, in 6 m Höhe. Bei der Kontrolle am 11. Mai habe ich in der Höhle nackte Jungen vorgefunden, von beiden Eltern fleissig gefüttert. Die Jungen sah ich zwar durch den Zahnarztspiegel, ihre Zahl konnte ich aber trotzdem nicht feststellen.

László Bécsy

Dreizehenspecht (*Picoides tridactylus*) in der Nähe von Kőszeg. – Südwestlich von Kőszeg in einer Entfernung von 7 km, auf dem Kamm, der sich vom Kendig-hegy bis zum Irottkő hinzieht, bei der Quelle Hörmann in 730 m Höhe, im alten Fichtenholz am 4. Mai 1973 zwischen 10 und 11 Uhr wurde ich auf Specht-Trommeln aufmerksam.

Ich suchte nach dem Urheber und entdeckte auf dem Stamm einer alten Fichte einen Dreizehenspecht.

Der Vogel schenkte meiner Erscheinung keine Aufmerksamkeit und liess sich aus 15 m

Entfernung zu beobachten. Er benahm sich so ruhig, dass als ich nach 10 Minuten Beobachtung weiterging, und meine Deckung, den Baumstamm aufgab, beeilte sich nicht auf die andere Seite des Stammes, sondern blieb auf der Stelle um weiter unter der Rinde zu suchen.

István Bechtold

Brütende Mehlschwalben (*Delichon urbica*) auf der Fähre von Tihany. — In den ersten Tagen August 1973 überkehrte ich mit der Fähre von Szántód nach Tihany. Um den Schiff Kreisten Mehlschwalben, ich suchte nach, da fand ich das Schiff von 16 Nestern bewohnt. Während der Fahrt fütterten die Vögel je viermal.

Dr. József Rékási

Interessantes Nest des Pirols (*Oriolus oriolus*). — Die Wälder um den Velencei-See begehend fand ich ein Nest des Pirols in einer Zweiggabel. Ein Zweig wuchs nach der Gabelung wie ein Achter und stand über dem anderen. In diese Gabel baute der Vogel sein Nest hinein, das Nestform war eine übliche, im Gegenteil zu den Materialien. Die Befestigungselemente waren Garn, Fäden, Nylon-Fäser und Gaze, die Zeitungsfetzen machten es fest. Dieses Pirolnest, welches so viele von den Menschen stammende Materialien gebraucht, weist darauf hin, dass der Vogel sich nicht nur in seinem Biotop, sondern auch im Verbrauch der ungewöhnten Materialien dem Menschen sich anpasst.

András Zágon

Daten über die Brut der Kolkrahe (*Corvus corax*). — Im 1973 brütete ein Paar auf dem Territorium der Forstwirtschaft Gyula, auf der Grenze der Szanazug und Remetei-Wälder in einem alten hohen Eichenholz.

In Póstelek, in Bezirk Békés, in den Wäldern zwischen Békéscsaba und Gyula brütete auch ein Paar im 1973.

Zsigmond Réthy

Brut von Rabenkrähennännchen (*Corvus c. corone*) und Nebelkrähenweibchen (*Corvus c. cornix*) in Kőszeg in 1969. — Im Frühling 1967 brütete ein Paar der Rabenkrähen-Nebelkrähe auf einer Fichte im Hof des Gymnasiums. Die Jungen wurden mit 16 – 17 Tagen in der Nacht 13/14 Mai 1967 von einem Steinmarder aus dem Nest geraubt. Einen schon angenagten Nestling, mit der Färbung der Nebelkrähe, fanden wir unter dem Nest.

Im 1968 sah ich das Paar mehrmals. Gewöhnlich hielten sich auf den Bäumen des Chernelkert auf und fliegen nach Westen in die Bäume der Obstgärten. In diesem Jahr konnte ich ihr Nest nicht finden.

Am 31. Mai 1969 Vormittag, in den Erlen auf der Alsórét fand ich sie wieder, in einem alten Nest, 10 m hoch gleich neben dem Stamm. Das Paar flog auf einen Wipfel 30 m vom Nest. Oben sass die Rabenkrähe und machte die Jungs unaufhörlich auf die Gefahr aufmerksam. Solange ich da war, flogen sie nicht einmal zum Nest.

Am 2. Juni 1969 Nachmittag fand ich schon das Nest leer. Zwei Jungen, in Nebelkrähenkleidung, hielten sich auf der Weide nebenbei auf. Auf meine Störung erschien auch das Paar über den Baum, sie kreischten empört, dann flogen sie mit ihren Kumpanen weg.

István Bechtold

Brut der Nebelkrähe (*Corvus cornix*) im Stadtinneren von Budapest, Frühling 1973. — Im VIII. Bezirk, in Budapest befinden sich auf dem Gebiet der Med. Univ. ein Dutzend hundertjähriger Platanen. Im 1972 wurde schon ein Elsternest auf den Wipfel eines Platans gebaut, ohne jedoch zu brüten. In der zweiten Hälfte von März 1973 hat aber ein Nebelkrähenpaar ein Nest in die Krone eines Platans, etwa 20 – 25 m hoch gebaut. Nach der Bebrütung in April schlüpften die Jungen Ende April, Anfang Mai. Die Alten flogen immer hoch über die Gebäuden nach die Nahrungsgebiete: ich habe sie beobachtet, wie sie über die Donau nach Lágymányos, auf die Grünflächen flogen, oder auf die unbebauten Abhänge des Gellérthegy, einmal in Richtung Népliget (vielleicht nur bis zum Garten der Kossuth Akademie) und aus diesen Richtungen zurückkehrten (hauptsächlich in den frühen Morgenstunden).

Nebelkrähennest in dem Stadt haben wir noch nie gefunden, deshalb halte ich den Fall für eine Rarität, dagegen ist die Elster ein regelmässiger Brutvogel in der Hauptstadt, sogar häufiger, in Friedhöfen, aber stellenweise auch in den Alleen, in parkartigem Gelände.

dr. Dezső Tapfer

Über die Nahrung der Saatkrähe (*Corvus frugulegus*) auf den landwirtschaftlichen Gebieten in der Umgebung von Bácsalmás. — In unserer Gegend brüten etwa 150–200 Saatkrähenpaare. Im Herbst und im Winter lässt sich ihr Zahl auf 10–20 000 schätzen. Sie verursachen empfindlichen Schäden besonders in den Herbstsaaten.

Im 1969 spielen sie jedoch eine grosse Rolle in der Verminderung der Drahtwürmergradation. Diesmal habe ich beobachtet, dass sie die Reihen der Saaten nicht geradlinig folgten, sondern die Nahrung ihre Köpfe rechts-links bewegend auflasen.

Parallel mit den Beobachtungen überprüfte ich den Mageninhalt 47 Saatkrähen. Das ergebnis: *Zea mays* 23/157 *Triticum aestivum* 5/78, *Vitis vinifera* 3/3, *Helianthus annuus* 1/2, *Cucumis sativum*, 2/5, *Carex* sp. 1/2, *Gramineae* sp. 1/×, *Gryllotalpa gryllotalpa* 3/1 + ×, *Gryllus campestris* 1/×, *Melolontha* sp. 1/×, *Zabrus tenebroides* larva 1/4, *Anisoplia segetum* 1/×, *Insecta* 25/×, *Cricetus cricetus* 1/1.

Dr. József Rékási

Eichelhäher (*Garrulus glandarius*) über den Zoo Budapest. — Grosse Bewegung der Eichelhäher haben wir am 25. September 1972 über den Zoo beobachtet. Zwischen 7 und 9 Uhr flogen etwa 800–900 Vögel über uns in 50–60 m Höhe in Richtung Südwest, in losen Gruppen. Kleinere Gruppen besetzten die Wipfel der um den See stehenden hohen Bäume, sie reagierten dabei wahrscheinlicher Weise auf den Ruf unserer Eichelhäher. Sie benahmen sich sehr ängstlich. Nach 9 Uhr zeigten sich nur kleinere Gruppen (1–3 St.) der Nachhut.

Pál Mödlinger

Ungewöhnliches Nest der Beutelmeise (*Remiz pendulinus*) auf einer Akazie. — Neben dem Velencei-See im 1971 entdeckte ich ein Nest der Beutelmeise auf einer hohen Akazie, die sich aus dem Schutzwaldstreifen ragte. Das Nest hing in 8 m Höhe, es war aber höchst ungewöhnlich, das Nest etwa 200 m vom Wasser entfernt, auf einer Akazie, im Wald zu finden. Es handelte sich um eine Spätbrut und aus dem halbgrossen Nest flogen die Jungen am 3. August aus. Das Nestmaterial war auch interessant, aus Mangel an Weiden wurde aus der ausgefallenen Wolle der nahe geweideten Schafe gebaut.

Anzrás Zágon

Brut der Wasseramsel (*Cinclus cinclus*) im Quellengebiet des Zagyva. — Am 31. Dezember 1972 beobachtete ich eine Wasseramsel auf der Ostseite des Medves-Gebirge auf einem schnellfliessenden Gebirgsbach. Ich vermutete, dass sie auf dieser entsprechenden Stelle auch brüten wird. Am 1. Mai 1973 suchte ich das Bach nochmals auf und von der Quelle ging ich flussabwärts. In der Nähe eines Wasserfalls erblickte ich die Wasseramsel, die für mich ungewöhnliche Laute von sich gab. Wegen meiner Näherung flog sie weg und entschwand hinter einer Biegung. An die Stelle gekommen entdeckte ich 2 Federjungen, ohne Altersfärbung, die sich sonderlicherweise benahmen. Ganz nahe gekommen flogen auch diese weg. Wann ich sie das nächste Mal erblickte, waren sie schon zu dritt. Ein Junge flog noch schwerfällig, so konnte ich ihn noch fangen und beringen. Ich ging dem Bach entlang und stellte fest, dass die Wasseramsel dieses Jahr 4 Jungen aufgezogen haben.

Das Nest suchte ich auch, ohne jedoch unter den von den stark abfallenden Ufern hängenden Wurzeln finden zu können. Ich suchte die Stelle noch mehrmals auf, aber die Amsel habe ich während der angenommenen zweiten Brut nicht gesehen. Am 2. September entdeckte ich aber wieder 2 Exemplare. Sie waren wohl die Alten. Die zweite Brut mochte unerfolgreich sein, oder sie hielten sich woanders auf und deshalb traf ich sie so lange nicht.

Ferenc Varga

Erscheinung des Blasspöters (*Hippolais pallida*) in Bácsalmás. — Den Blasspöter hörten wir zuerst am 19. Mai 1973 mit dem Ornithologe ISTVÁN PELLE, aus Jugoslawien. Dieses Mal hörten wir nur noch seine Stimme in unserem Garten, aber nach einigen Tagen hörte ich ihn wieder, gleichzeitig erblickte ich ihn auf einer Pappel, wie er eben Nestmaterial sammelte.

Das Nest konnte ich aber bisher nicht finden. Es ist möglich, dass die überzählige Hausperlinge den Vogel aus dem für das Nisten entsprechenden, mit Bäumen und Sträuchern bewachsenen Garten weggescheucht haben. Die Gemeinde Bácsalmás liegt von der Donau etwa 30 km, von der Tisza (Theiss) 70 km entfernt, auf dem sog. Duna–Tisza köze.

Dr. József Rékási

Stand der Verbreitung des Blasspötmers (*Hippolais pallida*) im 1972 und 1973 der Donau und Theiss entlang. — Der Blasspötmers kam im 1972 in den für ihn entsprechenden Biotopen, in *Salicetum triandrae* Pflanzenvergesellschaftungen, in Wassernähe überall vor. Seinen Gesang hörte ich in 32 Gemeinden oder fand seine Nester. Die Grenze seiner Verbreitung mochte schon im 1972 mehr nördlich liegen, als Tiszasüly, in der Nähe von Szolnok habe ich ihn bisher trotzdem nicht gefunden. Am 14. Juni sah ich 3 Paare auf der Uferstrecke gegenüber Szajol, dann habe ich das Gebiet viel nördlicher bei Tiszasüly, am 15. Juni überprüft, wo ich seinen Gesang an vier Stellen hörte. Noch mehr nach Norden, bei Kisköre fand ich ihn aber nicht mehr.

Im 1972 wurde der Vogel erstmals auf dem Donauufer binnen der ungarischen Grenzen festgestellt. Seinen Gesang hörten wir mit meinem Freund TIBOR JASZENOVICS auf dem Ufer bei Érsekcsanakád, dann flussabwärts fanden wir auch sein Nest mit 2 Eiern auf der Koppány-sziget (Insel). Das war am 12. Juni, am 5. Juli hörte JASZENOVICS auch bei Dunaföldvár 2 singende Blasspötmers.

Verbreitungskarte des Blasspötmers für den Jahren 1972 – 73, siehe im ungarischen Text.

Attila Bankovic

Wintergoldhähnchen (*Regulus regulus*) und Gimpel (*Pyrrhula pyrrhula*) im Sommer auf der Bükk Hochebene beobachtet. — Die Brut des Wintergoldhähnchens auf der Bükk Hochebene ist zwar bekannt, trotzdem halte ich nächststehende Beobachtungen für interessant, um sie zu veröffentlichen. Am 10. August 1973 stellten wir unser Auto in der Nähe von Jávorkút in einem alten Fichtenwald ab. Ich wurde gleich aufmerksam auf die Stimmen von Wintergoldhähnchen. Den Lauten folgend fand ich einen Vogel, der sein Junge auf einer Fichte am Rand einer Lichtung fütterte. In den Zweigen befanden sich noch mehrere Jungen, ihre Zahl konnte ich aber nicht feststellen. Auf dem Rückweg hörte ich in der Nähe der Strasse die Stimme einer anderen Familie. Gleich darauf erschien das Weibchen mit Futter im Schnabel und flog hoch in das Laub. Dies mochte eine Spätbrut bedeuten, weil die Jungen, obwohl schon ausflogen, strichen noch nicht im Wald herum.

Auf der anderen Seite der Strasse konnte ich noch weitere 2 Familien beobachten. Ich soll bemerken, dass ich nur ein kleines Gebiet überprüft habe, die Zahl der Familien mochte daher wohl grösser als vier sein, in diesem ausgedehnten Fichtenwald. Mitunter sah ich einen Gimpel zweimal auf den Wimpel derselben Fichte zu fliegen, wo er seine typische Pfiffnote gab. Mag dieses Sommervorkommen auch die Brut des Gimpels bedeuten in diesem alten Fichtenholz?

Ferenc Varga

Ungewöhnliche Färbung von Baumpiepererier (*Anthus trivialis*). — Es ist allbekannt, dass die Eier des Baumpiepers sehr unterschiedlich sind. Von Jahr zu Jahr finde ich zahlreiche Nester dieser Art, deshalb sind die Eier für mich wohlbekannt. Unter den bisher gefundenen waren dicht kleingefleckte, und einige grossgefleckte Eier. Die Färbung: lila, grau, braun, rötlich, grün, aber immer wieder gefleckt. Bei manchem Gelege war die Fleckung so stark, dass es unmöglich war, die Grundfarbe festzustellen. Ich möchte deshalb das von mir am 24. April 1973 gefundenen aussergewöhnlichen Gelege bekanntmachen. Ich habe es in der Nähe von Zagyvaróna auf einem östlichen steilen Abhang, mit Birken und Wildbirnen bewachsen, auf dem Rand eines Hagedornbusches, welches mit niedrigen Gras bedeckt war, gefunden.

Die drei schon bebrüteten Eier waren hellblau, ohne Fleckung. Nach zwei Tagen habe ich das Nest kontrolliert, es bestand noch immer nur aus 3 Eiern, die vom Weibchen bebrütet waren. Das zeugte darüber, dass es sich um ein Vollgelege handelt, ungleich der normalen Gelegen wobei 5 – 6 Eier gelegt werden.

Die Eier habe ich für den Institut der Vogelkunde eingesammelt. Beim Präparieren stellte sich heraus, dass die Eier schon längst bebrütet waren, aber die Ausbildung der Jungen hat sich nicht begonnen.

Ferenc Varga

Herbstzug des Schwarzstirnwürgers (*Lanius minor*) in Truppen. — In der Umgebung von Újkér sah ich in einem Waldstreifen neben der Strasse am 24. August 1973, 16 Exemplare des Schwarzstirnwürgers zusammen. Gleicherorts brüteten 5 – 6 Paare in diesem Jahr.

Dr. László Sölymossy

Rotkopfwürger (*Lanius senator*) in dem Bodrog—Tisza-zug. — Am 13. Mai 1973 führte ich Vogelbeobachtungen in diesem Gebiet, im Dreieck Tokaj — Bodrogkeresztúr — Timár, durch. Ich erblickte zuerst ein Männchen, in dem nordöstlichem Teil des Nagy-Nádas-tó, auf einer mit Weidenbüschen gefleckten Grasfläche. Während der etwa 3 Stunden langen Beobachtung bewegte sich der Vogel auf einem sehr kleinen Gebiet (50 × 50 m).

Seine Nahrung gewann er von der Erde, aus dem Gras. Die Beute hat er von trockenen Zweigen, Buschwipfel angefliegen, oft rüttelte er sogar darüber etliche Sekunden. Er benahm sich verhältnismässig vertraulich, so hatte ich die Möglichkeit gehabt, von 10–15 m Dia-Aufnahmen von ihm zu machen. Nachdem der Vogel es bemerkt hatte, dass ich ihn fortwährend folge, sass in das dichte Laubwerk einer Weide hinein, und kam auch dann nicht hervor, wenn ich die Weide herumging, höchstens ging auf die andere Seite. Es ist anzunehmen, dass der Rotkopfwürger hier, in diesem verhältnismässig ungestörten Gebiet, auch brüten wird.

Zoltán Barta

Spätvorkommen des Neuntöters (*Lanius collurio*). — Am 18. Oktober 1973 erblickte ich in Előszállás auf einem Telegraphendraht neben der Eisenbahn einen Neuntöter. In Begleitung ISTVÁN GÖRTMANN beobachteten wir den Vogel länger aus nächster Nähe.

Dr. Lajos Simig

Brut des Gartenammers (*Emberiza hortulana*) im Medves-Gebirge. — Im Sommer 1973 wohnte ich nordöstlich Somoskőújfalu in einem Wald Ökör-kő genannt. Das Haus wurde von einer Seite mit jungen Lärchen umgeben, auf der anderen Seite rannte ein Bach, mit Weiden und Erlen auf dem Ufer. Über das Bach lagen Wiesen voll mit unter Bau befindenden Erholungshäuschen, noch weiter Akazien und ein Eichenwald mit steinigem Boden. Höhe 350 m, die der umliegenden Bergen etwa 600–650 m. Am 25. Juli fiel mir ein Vogel auf, in seinem Schnabel mit einem Insekt, der sich ähnlich der Grasmücken auf den Erlen hin- und hersprang. Den Vogel beobachtend fand ich das Nest auch schnell, von der Gartentür einige Meter entfernt, in 35 cm Höhe, in einem Brombeer strauch. Drinnen lagen 3 Jungen und ein faules Ei. Es fütterte nur das Weibchen, deshalb konnte ich die Art genau nicht feststellen. Am nächsten Tag beobachtete ich das ziemlich vertrauliche Paar und definierte als Gartenammer. Sie fütterten je 15–20 (60) Minuten mit Spinnen und verschiedenen Hautflüglern. Der Vogel kam von der Wiese, folgte auf die Wipfel der Erlen, danach liess sich auf einen, dem Nest nahestehenden Zweig fallen und so ging zu den Jungen. Ich stand nur 4–5 m vom Nest, gut sichtbar und trotzdem beachteten mich die Vögel keineswegs. Wenn ich mich ganz nahe dem Nest stellte, so gaben sie goldammerähnliche, aber feinere Laute von sich. Am nächsten Nachmittag suchte ich das Nest wieder auf, aber auf meine Überraschung war es leer. Wahrscheinlicherweise wurde es von einem Wiesel ausgeplündert.

Das Nest und das Ei, des bisher aus dem Medves-Gebirge unbekanntes Gartenammers, wurde in den Institut der Vogelkunde weitergeleitet.

Csaba Moskát

Brut des Zippammers (*Emberiza cia*) in Szarvas-kő. — In Szarvas-kő beobachtete ich ein Paar in der ersten Woche von Juli, in den Jahren 1971 und 1972, auf einem Südbahngang mit mozaischem Aufbau von Felsenrasen und Steppe, die in der Höhe des Rückens vom geschlossenen Wald umgeben war. Das Gebiet fällt mit einer steilen, stellenweise vertikaler Felsenwand nach dem Tal von Szarvas-kő, wo auch die Landstrasse läuft. Im 1971 registrierte ich das Anwesen eines einzigen Paares, ohne das Nest finden zu können. Im 1972 konnte ich aber schon 2 frisch ausgeflogene Jungen beobachten, so dass wir das Brüten des Zippammers in der Nähe von Szarvas-kő als bewiesen betrachten können.

Dr. Csaba Aradi

Daten über den Zippammer (*Emberiza cia*). — In den letzten Jahren wurde die Sammlung des Naturhistorischen Museums um drei Zippammer reicher. Alle Vögel hielten sich in der Nähe von Felsen auf — ihrem englischen Namen (rock bunting) treu — sogar in Csomád, wo in einem ausgedehnten Akazienwald auf dem sandigem Boden nur ein kleiner tischgrosser Felsen zu finden war. Die Daten: 1., Ad. Weibchen, Csomád, 1969. XII. 17. coll. LAJOS ESZTERGÁLYOS; Ad. Männchen, Naszály (über Vác) 17. XII. 1971, coll. DR. PÉTER PÉCZELY; 3. Ad. Männchen, Sikáros, Pilis-Geb. 2. V. 1973, coll. RÓBERT MURAY.

In dieser Stelle hielt sich auch ein Weibchen auf, und auf Grund dieser und des Datums können wir auf die Brut schliessen.

Dr. Lajos Horváth

Spornammer (*Calcarius lapponicus*) auf der Hortobágy. – Die erste Beobachtung des Spornammers im 1960 – gleich in 50-er Truppe – dann die folgenden Beobachtungen von Kardoskút und auf der Tiefebene über je einige Exemplare, wiesen darauf hin, dass die Art auch auf der Hortobágy vorkommen soll. Am 7. Dezember 1969 beobachtete ich 200 Spornammer in Gesellschaft von 100 Berghänflinge und 5 Grünfünke, auf einem trockenen, mit Grass bewachsenen Seeboden der Gyökérkúti Halastavak. In den folgenden Jahren kamen aber seine kleine Truppen immer vors Auge, im Winter 1973/74 jedoch fanden wir seine mehr als Hundert zählende Gruppen schon mehrerorts.

Dr. Mihály Endes

Über die Vogelwelt der Lehmgruben bei Szeged. – In Szeged, am Stadtrand sieht man im Industriebezirk eine, aus 4 Teichen bestehende Lehmgrubengesellschaft, welche von der Eisenbahnlinie Budapest – Szeged durchgeschnitten ist. Aus den Gruben wurde bzw. wird von den dortigen Ziegeleien Lehm gefördert. Die Gesamtoberfläche der Teiche ist etwa 1,5 km², Wassertiefe von 0,5 bis 18 m. Die vorherrschende Baumart ist die Ölweide. Ein Duzend Weiden und Pappel sind noch auf dem Gebiet zu sehen, neben der Eisenbahnlinie erstreckt sich eine kleine Akazienau. Auf den Teichufern wächst wenig Schilf und auf einem Stelle trifft man an ein Rohrkolben dickicht. Unter den Ölweiden finden wir einen Unterwuchs aus Faulbeeren Heckenrosen und Eschen, welche von den Drosseln „gepflanzt“ wurden. Neben und sogar teilweise unter den Objekten der arbeitenden Ziegelei lebt eine interessante Vogelwelt. Ihre Lebensweise ist gleichzeitig ein ausgezeichnetes Beispiel für die Anpassung der Arten.

Auf einer Seite, neben den Industriebetrieben, hat sich ein Sumpf mit ziemlich verschmutztem Wasser ausgestaltet. Im 1972 siedelten hier drei Uferschwalbenkolonien (*Riparia riparia*) an mit 20 – 75 – 15 Bruthöhlen. In der Hälfte der Höhlen zogen 2 – 4 Jungen auf. Zwei Bienenfresserfamilien (*Merops apiaster*) schlossen sich den Uferschwalben an. Im kleinen Sumpf bildeten die Zwergrohrdommel (*Ixobrychus minutus*) eine lose Brutkolonie aus 8 Nestern, eine ungewöhnliche Erscheinung. Ihre Nester bauten sie aus trockenen Zweigen 30 – 150 cm über dem Wasserspiegel auf einem Gebiet von etwa 300 m². Die am nächsten zueinander gebauten waren 30 cm voneinander entfernt. Über die Nahrung der Jungen erfuhr ich Näheres durch einen Zufall. Eines Tages besuchte ich das Nest und die Jungen gingen bis an den Nestrand zurück, dann in ihrem Schrecken, brachen sie ihre Nahrung – je 1 – 3 kleine Fische aus. Es waren alle *Lepomis gibbosus*-Jungen, mit 15 – 28 mm Länge. Am nächsten Tag war die Nahrung völlig gleich. Die Zahl der geschlüpften Jungen war 2×3, 2×4, 3×5, in einem Nest wurde kein Gelege gefunden.

Über den Zwergrohrdommel nistete eine Elster (*Pica pica*) und zog 5 Jungen auf, unter ihnen ein Paar Blässhuhn (*Fulica atra*) 3 Jungen, 2 Teichhuhnpaare 5 bzw. 1 Jungen. (*Gallinula chloropus*). Das Nestmaterial der Teichhuhnnester war Rohrkolben und Schilfhalm, welche aus 5 – 100 m Entfernung hergebracht wurde. Die erwachsene Teichhühner übernachteten auf den Bäumen, dieselbe Methode habe ich bei den hier überwinternden Teichhühner beobachtet.

Über das Wasser, auf einen halbtrockenen Zweig der Ölweide, baute ein Beutelmeisepaar ein Nest (*Remiz pendulinus*), welches von neugierigen Menschen weggenommen wurde. Dasselbe Paar – eine Woche später – baute das neue Nest auf eine Weide in 8 m Höhe. In dieser traditionellen Umgebung war die Brut schon erfolgreich.

Auf dieser gemischten Nestkolonie brüteten 3 Paare der Türkentaube (*Streptopelia decaocto*) in Nester, welche 1 m über des Wasser standen. Sie zogen je 2 Jungen auf, die aber während der ersten Flugstunden im Wasser ertranken. Die Brut der Stockente (*Anas platyrhynchos*) war auch nicht erfolgreich – wurde von Menschen aus geplündert. In dem Dickicht auf dem Ufer brütete die Nachtigal (*Luscinia megarhynchos*) und die Mönchsgrasmücke (*Sylvia atricapilla*) erfolgreich. In der Lehmgrube unter Abbau brüteten 3 Paare Grauammer (*Emberiza calandra*), aus den Nestern flogen 3, 4, 3 Jungen aus. Hier brütete noch ein Paar der Haubenlerche (*Galerida cristata*) – 5 Jungen flogen aus. Neben der Betriebsbahn flogen aus einem Brachpiepernest (*Anthus campestris*) 5 Jungen aus. Auf dem arbeitenden Exkavator hausten eine Bachstelze (*Motacilla alba*) und 2 Feldsperlinge (*Passer montanus*). In nächster Nähe zum Tunnelofen, auf einer belebten

Stelle brütete der Steinschmätzer (*Oenanthe oenanthe*) unter einem Ziegelabfallhaufen, der zeitweise unter Schutz gestellt wurde (von den Arbeitern) und die 3 Jungen flogen wirklich aus.

An verschiedenen Stellen in der Ziegelei nisteten Feldsperlinge und Star (*Sturnus vulgaris*) in den Eisenrohensäulen.

In der Produktionshalle brüteten 2 Rauchschnalbenpaare (*Hirundo rustica*) je 5 Jungen aus.

Lajos Puszkás

Die Wasserkraftwerk Kisköre und die Vogelwelt. – Es ist sehr interessant, die schnelle Reaktion der Vogelwelt zu beobachten, mit der sie auf die mit dem Bau der Wasserkraftwerk Kisköre verknüpften Veränderungen reagiert. Neben dem Nagykunság-Kanal, ein km von der Theiss entfernt, auf einem mit spärlichem Wald bedeckten Gebiet – es wird mit zum Wasserspeichergebiet gehören – steht schon jetzt 5–20 cm Wasser. Am 19. Juni 1973 fand ich hier schon eine Brutkolonie aus 15–20 Lachmöwenpaaren (*Larus ridibundus*) und aus 6–8 Trauerseeschwalbenpaaren (*Chlidonias niger*). Die Nester wurden auf die vom Wasser zusammengetragene Trift gebaut, die sich auf den höherstehenden Rücken zusammengesammelt hatte.

Dr. Csaba Aradi

Seltenere Vogelarten in Bácsalmás und in seiner Umgebung in den Jahren 1960–1974. – Während meiner 15-jährigen Vogelbeobachtungen traf ich in dieser Gegend auf 172 Vogelarten, darunter auf 71 Brutarten. Aus den 101 Zugvogelarten, gebrauchten 31 Arten dieselbe Rute sowohl für den Herbstzug als auch für den Frühlingszug. Die Gegend ist reicher an Arten im Frühling als im Herbst.

Seltenere, gelegentliche Vogelarten: *Gavia arctica*, *Podiceps griseigenus*, *Phalacrocorax carbo*, *Egretta alba*, *Botaurus stellaris*, *Plegadis falcinellus*, *Platalea leucorodia*, *Cygnus cygnus*, *Tadorna tadorna*, *Pernis apivorus*, *Milvus milvus*, *Circus cyaneus*, *Pandion haliaetus*, *Falco cherrug*, *Crex crex*, *Otis tarda*, *Squatarola squatarola*, *Numenius phaeopus*, *Lymnocyptes minimus*, *Recurvirostra avosetta*, *Larus argentatus*, *Rissa tridactyla*, *Chlidonias leucopterus*, *Apus apus*, *Jynx torquilla*, *Nucifraga caryocatactes*, *Turdus torquatus*, *Hippolais pallida*, *Regulus ignicapillus*, *Prunella modularis*, *Carduelis spinus*, *Loxia curvirostra*.

Die am 19. September 1969, auf dem Sós-tó in Bácsalmás gesammelte Nebelkrähe wurde von DR. KEVE A. als *Corvus c. cornix sardonius* determiniert.

Dr. József Rékási

Daten über die Vogelwelt der Ósze-széki-szik Salzgebiete. – Im 1973 hielt ich mehrere Gebiete unter Kontrolle. Die Ergebnisse sind die folgenden: Vilmaszállás Makra-szék, sich bis zum Ósze-szék erstreckendes Gebiet, Salzgebiet 2. Klasse, mit Wiesenwirtschaft. Ein Säbelschnäblerpaar (*Recurvirostra avosetta*) brütet. 3 bzw. 4 Eier in den Nestern der zwei Stelzenläuferpaare (*Himantopus himantopus*). Ósze-széki-szik Salzsteppe und Ósze-széki-tó(See) ein Säbelschnäblerpaar brütete hier, ihr Nest habe ich mit 4 Eiern gefunden, ein Zwergrohrdommelpaar (*Ixobrychus minutus*) und ein Tüpfelsumpfhuhnpaar. Auf dem Ósze-széki-tó(See) brüteten unter anderen: 1 Schnatterentenpaar (*Anas strepera*), 8 Tafelentenpaare (*Aythya ferina*), 7 Haubentaucherpaare (*Podiceps cristatus*), 1 Schwarzhalstaucherpaar (*Podiceps nigricollis*), ein Spiessentenpaar (*Anas acuta*), 3 Moorentenpaare (*Aythya nyroca*), 1 Wasserrallenpaar (*Rallus aquaticus*), 9 Teichhuhnpaare (*Gallinula chloropus*), 17 Blässhühnerpaare (*Fulica atra*), 4 Zwergrohrdommelpaare, Drosselrohrsängerpaare (*Acrocephalus arundinaceus*), 4 Schilfrohrsängerpaare (*Acrocephalus schoenobaenus*) und 11 Teichrohrsängerpaare (*Acrocephalus scirpaceus*).

Lajos Hajtó

Faunistische Daten aus Bezirk Szolnok. – In den Jahren 1971–73 führte ich ornithologische Beobachtungen in der Umgebung von Szolnok, Jászládány, Tiszasüly durch. Aus dieser Beobachtungen möchte ich die Folgenden hervorheben:

Seidenreier (*Egretta garzetta*). In der Nähe von Óballa, im Überschwemmungsgebiet von Tisza (Theiss) bildete sich im Frühling 1972 ein neuer Reiherstand aus. Zwischen dem 28. Juni und dem 22. Juli besuchte ich das Gebiet mehrmals auf und stellte die folgenden Brutpaare fest: Seidenreier 20–25 Paare, Fischreier (*Ardea cinerea*) 10 Paare, Nachtreier (*Nycticorax nycticorax*) 10–15 Paare, Saatkrähe (*Corvus frugilegus*) 150–200 Paare.

Im Jahre 1973 gelang es mir nur am 18. Mai das Gebiet aufzusuchen. Nach Übersicht

der Nester fand ich die Reihernester in gleicher Zahl vor, die Zahl der Seidenreihern sank jedoch auf die Hälfte.

Schwarzstorch (*Ciconia nigra*). Am 24. Mai 1972 sah ich die ersten zwei Exemplare in der Umgebung von Szolnok, bei Szórái Holt-Tisza. Am 9. Juni erhöhte sich ihre Zahl auf 8, am 20. Juni auf 40! Am 24. Juni waren nur noch 20 Stücke zu sehen. Am letzten Mal sah ich am 5. September ein Exemplar.

Brauner Sichler (*Plegadis falcinellus*). Am 30. April 1973 sah ich einen Sichler neben den Fischteichen der Tiszasülyi PG. von der Theiss kommend über die Teiche zu fliegen. Ich war 30–40 m vom Vogel.

Wespenbussard (*Pernis apivorus*). Am 20. September 1972 schoss ISTVÁN SIMON, Mitglied der Jagdgesellschaft „Diana“ in Szolnok, ein junges Weibchen im Überschwemmungsgebiet des Theiss, nördlich von Szolnok. Den Vogel konnte ich für die Sammlung des Instituts für Vogelkunde erwerben.

Schreiadler (*Aquila pomarina*). Vom 24. Mai bis 20. Juni 1972 konnte ich ein Exemplar mehrmals neben Szolnok in einem ruhigen Teil des Galeriewaldes bei Kovácsi-Holt-Tisza beobachten.

Wanderfalke (*Falco peregrinus*). Am 3. Februar 1973 flog ein Exemplar in Jugendkleidung über mich schnell hinweg, in der Nähe von Jászladány.

Grosstrappe (*Otis tarda*). In der Zeitspanne zwischen dem 1. Mai und dem 3. Juni sahen wir mit IMRE FATÉR vier Mal kleinere-grössere Truppen. Die meisten sahen wir am 20. Mai – 16 Hähne und 6 Hühner.

Uhu (*Bubo bubo*). Am 11. November 1972 sah ich diesen grossen Vogel über die Teiche der Fischereigesellschaft der Tiszasülyi PG. in den Mittagstunden nach Nordost zu fliegen.

Rosenstar (*Sturnus roseus*). Am 31. Mai 1971 zog eine 8–10-köpfige Truppe in den Mittagstunden über Szolnok-Innenstadt.

István Lőrincz

Daten über die Vogelwelt des Kreises Sárvár. – In einem alten Steinwald in der Umgebung von Káld befindet sich ein Nest des Schwarzstorches (*Ciconia nigra*). Im Jahre 1971 flogen 2 Jungen aus. Im 1972 und 1973 sah ich aber nur noch einen Storch am Nest. Im August 1973 brach einer der das Nest haltenden verfaulten Aeste ab und das Nest viel grössten Teils auf die Erde.

Wespenbussard (*Dernis apivorus*). Im 1971 fand ich zwei bewohnte Nester mit je zwei Jungen in den Wäldern nahe Sárvár, bzw. Káld. Im 1972 und im 1973 fand ich wiederholt drei bewohnte Nester in den Káld und Bajegyertyános umgebenden Wäldern.

Fischadler (*Pandion haliaetus*). Aufgrund der Informationen von IMRE SZILÁGYI erscheinen an den Fischteichen bei Mikosszéplak und Zalavég jedes Jahr, im Frühling und im Herbst 1–2 Vögel. Im 1973 sah ich 2 Fischadler hier. Ich hielt mich auf dem Gebiet vom 20. März bis 14. April auf. Noch dazu eine interessante Späterscheinung: am 13. Mai 1973 beobachtete ich Exemplar an der Rába bei Jákfa.

Flussregenpfeiffer (*Charadrius dubius*). Auf der Rába erscheint regelmässig. Am 7. August 1971 beobachtete ich ein Dunenjunge auf einer Kiesbank der Rába bei Sárvár. Am 29. Juni 1973 sah ich einen jungen Vogel auf einer Kiesbank der Rába, bei Sárvár.

Flussuferläufer (*Tringa hypoleucos*). Am 11. Mai 1971 fand ich ein Nest mit 3 Eiern bei Ikervár, an der Rába. Am 21. Juni 1972 sah ich 2 Dunenjungen in der Umgebung von Sárvár. Im 1973 beobachtete ich 6 Familien an der Rába, bei Sárvár und Rábapaty.

Zoltán Barbácsy

Vogeltragedien. – In den letzten Jahrzehnten sah ich eine Reihe von Vogeltragedien. Im 1936 oder im 1937 fand ich ein Pirolweibchen (*Oriolus oriolus*) auf einem fast fertigen Nest. Raffienfaser wurde ins Nest eingewoben, der sich um das Neck des Vogels legte und so zum Erwürgen führte. Ähnlichen Fall sah ich im 1946 und im 1953. Alle waren Weibchen.

Am 20. Mai 1973 hörte ich solche klagende Stimmen von Schwarzstirnwürger (*Lanius minor*), welche ich schon früher in solchen Fällen hörte, wann es von irgendeinem Lebewesen unmittelbar gefährdet war. Den Vogel habe ich 10 cm unter seinem Nesthängend erblickt, das wiederum 30 cm von einem Zweig der kanadischen Pappel in einer Höhe von 10 m hing. Der Vogel fand sein Ende ähnlich der vorigen Fällen. Es war mir aber nicht möglich, festzustellen was sich um das Neck des Schwarzstirnwürgers schlingelte. Das Nest wurde wahrscheinlich durch seinen Todeskampf aus den Zweigen gehoben und später hing mit dem verunglückten Vogel zusammen.

Dr. Miklós Orosz